

Vlaanderen
verbeelding werkt

Foto Danica O. Kus

Omgevingsanalyse cultureel erfgoed

Traject Strategische Visienota Cultureel Erfgoed 2026

DEPARTEMENT
CULTUUR,
JEUGD & MEDIA

vlaanderen.be/erfgoed

INHOUD

Inleiding	3
1. Welk beleid voert de Vlaamse overheid?	4
2. Wie is bezig met cultureel erfgoed en cultureelerfgoedwerking?	6
2.1. Collectiebeherende organisaties: musea, culturele archieven en erfgoedbibliotheken	8
2.2. Dienstverleners	17
2.3. Organisatie voor immaterieel erfgoed	20
2.4. Periodieke cultureelerfgoedpublicaties	21
2.5. Andere gesubsidieerde erfgoedactoren	21
2.6. Ondersteuning van de cultureelerfgoedwerking door de Vlaamse overheid	22
2.7. Analyse gesubsidieerde organisaties: financiën en personeel	28
2.8. Analyse van de cultureelerfgoedprojecten	48
3. Andere instrumenten binnen het Vlaamse cultureelerfgoedbeleid.....	61
3.1. Impulsreglementen	61
3.2. Topstukkendecreet en Topstukkenfonds	61
3.3. Indemniteitsdecreet	63
3.4. Memoriaaldecreet	63
3.5. Instrumenten in het immaterieelerfgoedbeleid	64
4. Beheer van collectie en instellingen VAN DE Vlaamse Gemeenschap	66
4.1. Collectie Vlaamse Gemeenschap	66
4.2. Eigen instellingen	67
5. Internationale kaders en tendensen.....	69
5.1. Internationale kaders	69
5.2. Internationaal aanvaarde deontologische codes	70
6. Erfgoedbeleid van andere overheden	71
6.1. Steden, gemeenten en de Vlaamse Gemeenschapscommissie	71
6.2. Provincies	73
6.3. Federale overheid	74
7. Cultuurbreed beleid en andere beleidsdomeinen	75

INLEIDING

Deze omgevingsanalyse kadert in het traject voor de Strategische Visienota Kunsten en Cultureel Erfgoed 2026. Ze biedt inzicht in het cultureel erfgoed, de cultureelerfgoedwerking, de cultureelerfgoedsector en het bredere cultureelerfgoedveld in Vlaanderen en Brussel.

Voor deze analyse maakt het Departement Cultuur, Jeugd en Media gebruik van de beleidsrelevante kwantitatieve data waarover het beschikt. Daarnaast beschrijft de omgevingsanalyse de beleidscontext die de sector en het veld mee vormgeven, zowel op Vlaams als op internationaal niveau. De focus ligt op het Cultureelerfgoeddecreet van 23 december 2021 en de organisaties die vanuit dat decreet ondersteund worden. Die organisaties vormen ook de prioritaire doelgroep van de Strategische Visienota. De omgevingsanalyse belicht bovendien de verhouding tussen de verschillende bestuursniveaus.

Deze omgevingsanalyse is een actualisering van de omgevingsanalyse uit 2021, die deel uitmaakte van de vorige Strategische Visienota Cultureel Erfgoed.

De omgevingsanalyse bestaat uit zeven onderdelen:

1. **‘Welk beleid voert de Vlaamse overheid?’** situeert de beleidscontext en geeft de taken weer die de Vlaamse overheid opneemt voor cultureel erfgoed;
2. **‘Wie is bezig met cultureel erfgoed en cultureelerfgoedwerking?’** zoomt in op wie deel uitmaakt van de sector en de ondersteuning die het Cultureelerfgoeddecreet biedt aan de sector;
3. **‘Andere instrumenten binnen het Vlaamse cultureelerfgoedbeleid’** geeft een overzicht van de andere instrumenten binnen het Vlaamse cultureelerfgoedbeleid zoals impulsreglementen, Topstukkendecreet, Indemniteitsdecreet en instrumenten binnen het immaterieel erfgoedbeleid;
4. **‘Beheer van de Collectie van de Vlaamse Gemeenschap en de eigen instellingen’** gaat in op het beheer van de eigen collectie en instellingen van de Vlaamse Gemeenschap;
5. **‘Internationale kaders en tendensen’** licht de belangrijkste internationale kaders, internationaal aanvaarde deontologische codes en tendensen toe waarop het cultureelerfgoedbeleid, en specifiek het Cultureelerfgoeddecreet, zich aligneert;
6. **‘Erfgoedbeleid van andere overheden’** duidt de rol en afstemming met andere overheden, namelijk de steden en gemeenten, de provincies en de federale overheid;
7. **‘Cultuurbreed beleid en andere beleidsdomeinen’** verwijst ten slotte naar de raakvlakken tussen en ondersteuning vanuit het cultuurbrede beleid en andere beleidsdomeinen.

Samen bieden deze onderdelen een samenhangend en actueel beeld van het cultureelerfgoedbeleid en het cultureelerfgoedveld in Vlaanderen en Brussel.

1. WELK BELEID VOERT DE VLAAMSE OVERHEID?

Cultureel erfgoed is een gemeen goed en cultureelerfgoedwerking is een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid. Om ons cultureel erfgoed vandaag een plaats en betekenis te geven en het door te geven aan toekomstige generaties, voert de Vlaamse overheid voor Vlaanderen een cultureelerfgoedbeleid. Aangezien het een gemeenschapsmaterie betreft, voert de Vlaamse overheid ook een beleid voor cultureelerfgoedwerking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, voor zover het gaat om Nederlandstalige organisaties. De Vlaamse Gemeenschapscommissie is daarbij een belangrijke partner. De Vlaamse Gemeenschap is niet bevoegd voor tweetalige of Franstalige organisaties in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De Vlaamse overheid voorziet in wettelijke kaders en instrumenten om kwalitatieve erfgoedwerking te garanderen, voor verschillende types cultureel erfgoed en cultureelerfgoedgemeenschappen. Ze zet in op processen en procedures die een kwaliteitsvolle zorg voor en omgang met het cultureel erfgoed waarborgen en komt ook tegemoet aan een aantal internationale verplichtingen en verantwoordelijkheden. Vlaanderen is immers niet geïsoleerd en houdt rekening met internationale organisaties en beleidskaders, zoals de Europese Unie (EU), de Raad van Europa en UNESCO die meer en meer (aspecten van) het cultuurbeleid beïnvloeden. Binnen die internationale context werkt de Vlaamse overheid operationeel samen met de andere gemeenschappen en gewesten, de federale overheid en internationale overheden en organen.

Het cultureelerfgoedbeleid van de Vlaamse overheid is relatief jong en ontwikkelde zich gaandeweg aan de hand van opeenvolgende decreten en flankerende maatregelen, vanuit de diverse deelsectoren en geïnspireerd door internationale kaders en voorbeelden. Het beleid en het bijhorende instrumentarium zetten in op vier kerntaken:

- **Beschermen**

Beschermen omvat het identificeren van cultureel erfgoed met uitzonderlijke betekenis en het nemen van gerichte maatregelen om dat erfgoed te bewaren. Dat gebeurt in hoofdzaak via het Topstukkendecreet. Aansluitend staat de Vlaamse Gemeenschap ook in voor het uitvoeren van de EU-richtlijn die een vergunningsplicht oplegt voor het buiten de EU brengen van bepaalde categorieën van cultuurgoederen.

- **Borgen**

Borgen is het actief in stand houden, laten evolueren en doorgeven aan volgende generaties van immaterieel erfgoed. Dit gebeurt door cultureelerfgoedgemeenschappen zelf, de beoefenaars of dragers van immaterieel erfgoed. Sinds 2010 voert de Vlaamse overheid een actief immaterieelerfgoedbeleid, gestoeld op de UNESCO-Conventie 2003 voor het borgen van immaterieel cultureel erfgoed. Instrumenten binnen het immaterieel erfgoedbeleid zijn de Inventaris Vlaanderen, het Register van Goede Borgingspraktijken, beurzen voor het doorgeven van vakmanschap en het platform immaterieelerfgoed.be.

- **Ondersteunen**

De Vlaamse overheid ondersteunt cultureelerfgoedactoren en lokale besturen die zich inzetten voor roerend en immaterieel erfgoed. De financiële ondersteuning gebeurt op Vlaams niveau vooral op basis van het Cultureelerfgoeddecreet. Daarnaast ondersteunt de Vlaamse overheid onder meer via impulsreglementen, het Topstukkendecreet, het Indemniteitsdecreet en het Memoriaaldecreet. Vanuit het bredere cultuurbeleid bieden verschillende instrumenten daarnaast ondersteuning, zoals investeringssubsidies vanuit het infrastructuurbeleid, projectsubsidies via het Bovenlokaal Cultuurdecreet van 8 maart 2024. Daarnaast zijn er gerichte subsidieoproepen zoals recent nog de oproep rond de pilootprojecten 'nalatenschappen kunstenerfgoed'.

- **Beheren**

De Vlaamse overheid is zelf ook actief in het veld: via het beheer van musea en archieven en via het beheer en de verwerving van de Collectie Vlaamse Gemeenschap.

2. WIE IS BEZIG MET CULTUREEL ERFGOED EN CULTURELERFGOEDWERKING?

Tal van spelers zetten zich in voor de zorg voor en de omgang met cultureel erfgoed: individuen, groepen, overheden en publieke en private organisaties zonder of met winstoogmerk. Heel wat spelers zijn professioneel bezig met cultureelerfgoedwerking en hebben cultureelerfgoedwerking als hoofdtaak. Het gaat om organisaties die zelf collecties beheren, maar evenzeer om heel wat gesubsidieerde en commerciële actoren met een bemiddelende of ondersteunende taak voor cultureel erfgoed. In de beleidscontext wordt vaak in een enge zin verwezen naar de cultureelerfgoedsector als de erkende of gesubsidieerde organisaties op het Cultureelerfgoeddecreet, al zijn zij niet de enige actoren met cultureelerfgoedwerking als kerntaak. Bij erkende of gesubsidieerde actoren in de cultureelerfgoedsector wordt verwacht dat ze een cultureelerfgoedwerking uitvoeren volgens de deontologie, normen en standaarden die ook verankerd zijn in het internationale beleidskader.

Daarnaast staan heel wat actoren uit alle maatschappelijke domeinen in voor het bewaren en in stand houden van erfgoed, zonder dat als hoofdtaak te hebben of daarvoor een professionele werking uit te bouwen. Het betreft veelal organisaties die erfgoed beheren met een andere hoofdtaak zoals openbare bibliotheken, scholen, universiteiten, zorginstellingen, kunstorganisaties of kerkelijke instellingen. Kortom, alle sectoren in de maatschappij beschikken over cultureel erfgoed.

De cultureelerfgoedgemeenschappen nemen in cultureelerfgoedwerking een bijzondere plaats in: dat is de benaming voor iedereen die zich rond bepaald erfgoed verenigt, er bijzonder belang aan hecht of zich inzet voor het behouden en doorgeven ervan. Typisch is dat zij doorgaans niet op professionele basis bezig zijn met erfgoed en zich er soms niet van bewust zijn dat hun activiteiten erfgoedwaarde hebben.

Erfgoedgemeenschappen en vrijwilligers verenigen zich rond erfgoed. De [Erfgoedkaart](#) van FARO telt momenteel ongeveer 1.200 verenigingen¹. Het gaat bijvoorbeeld om mensen die deelnemen aan tradities of andere vormen van immaterieel erfgoed (zoals reuzendragers), of heem- en familiekundigen. Ze zijn actor en participant, en vaak ook actief rond het beheer van collecties.

Specifiek voor immaterieel erfgoed biedt de [Veldtekening Immaterieelerfgoedgemeenschappen 2025](#), die Werkplaats immaterieel erfgoed maakte in opdracht van het Departement Cultuur, Jeugd en Media, een overzicht van erfgoedgemeenschappen in Vlaanderen en Brussel anno 2025, verbonden aan instrumenten en lijsten van de Vlaamse overheid. Met cijfers onderbouwd biedt deze eerste veldtekening een nulmeting rond wie deze erfgoedgemeenschappen zijn, hoe zij georganiseerd zijn, rond welke themadomeinen en op welke geografische schalen zij actief zijn, en welke noden en uitdagingen zij ervaren bij het borgen van hun erfgoedpraktijken.

De groep van alle actoren die zich inzetten voor cultureel erfgoed vormt samen het (brede) cultureelerfgoedveld. Het onderscheid tussen sector en veld is louter functioneel en niet strikt afgebakend, maar geeft wel inzicht in de verhouding tussen de actoren.

In wat volgt wordt een overzicht gegeven van collectiebeherende organisaties, organisaties of besturen met een dienstverlenende rol en andere gesubsidieerde erfgoedactoren. De focus ligt op de erkende en gesubsidieerde spelers binnen het Cultureelerfgoeddecreet, de 'cultureelerfgoedsector'. De toelichting

¹ Erfgoedkaart is een instrument waarbij organisaties zelf kunnen aangeven welk soort cultureelerfgoedorganisatie ze zijn. Raadpleging Erfgoedkaart 1/2/21.

contextualiseert die erkende en gesubsidieerde organisaties telkens ten opzichte van de bredere sector en het veld.

Het Cultureelerfgoeddecreet van 23 december 2021 is het erkennings- en subsidiekader van de Vlaamse overheid voor de cultureelerfgoedsector.

Het Cultureelerfgoeddecreet beschrijft de regels en richtlijnen voor:

- de toekenning van het kwaliteitslabel aan collectiebeherende organisaties;
- de aanduiding als cultureelerfgoedinstellingen van collectiebeherende organisaties;
- de indeling van collectiebeherende cultureelerfgoedorganisaties;
- de subsidiëring van cultureelerfgoedorganisaties, met name voor:
 - o de uitvoering van de functies door collectiebeherende organisaties;
 - o de uitgave van een periodieke cultureelerfgoedpublicatie;
 - o de opname van de cultureelerfgoedwerking voor het immaterieel erfgoed;
 - o het steunpunt;
 - o de opname van een dienstverlenende rol op landelijk niveau;
- de subsidiëring van besturen die een dienstverlenende rol opnemen op bovenlokaal niveau;
- de subsidiëring van cultureelerfgoedprojecten.

Het [overzicht van de toegekende werkings- en projectsubsidies](#) is te vinden op de website van het departement. Ook het [Register van de Erkende Collectiebeherende Organisaties](#) is raadpleegbaar op de website.

In de volgende onderdelen wordt een overzicht gegeven en een analyse gemaakt van de belangrijkste actoren en instrumenten. Achtereenvolgens komen de collectiebeherende organisaties, de organisaties of besturen met een dienstverlenende rol, de organisatie voor immaterieel erfgoed, de periodieke cultureelerfgoedpublicaties en andere gesubsidieerde erfgoedactoren aan bod. Daarnaast analyseert dit deel ook de ondersteuning van de cultureelerfgoedwerking door de Vlaamse overheid en de beleidsrelevante data op het vlak van financiën en personeel, evenals de projectmatige ondersteuning.

2.1. Collectiebeherende organisaties: musea, culturele archieven en erfgoedbibliotheken

Collectiebeherende organisaties zijn de meest zichtbare actoren binnen het cultureel erfgoedveld. Het gaat om organisaties die een collectie cultureel erfgoed beheren. Op de [Erfgoedkaart](#)² in Vlaanderen zijn in totaal 487 musea, 256 archiefinstellingen en 146 erfgoedbibliotheken geregistreerd. Daarnaast zijn er ook 116 documentatiecentra geregistreerd. Registratie gebeurt op basis van eigen inschatting; termen als 'museum' of 'archief' zijn niet beschermd en kunnen vrij gebruikt worden.

Er is een grote diversiteit binnen die geregistreerde collectiebeherende organisaties op de erfgoedkaart. Voor vele organisaties is collectiebeheer een kerntaak waarmee ze professioneel bezig zijn. Voor andere collectiebeherende organisaties is die cultureelerfgoedwerking niet noodzakelijk een hoofdtaak. Dat geldt onder meer voor publieke archieven, openbare bibliotheken en documentatiecentra, die vaak belangrijke erfgoedcollecties beheren en publiek toegankelijk maken.

Er zijn ook heel wat verzamelaars en privé-eigenaars die belangrijk erfgoed beheren collecties aanleggen, maar niet in beeld komen op de erfgoedkaart. Het gaat zowel om bedrijven als om particulieren. Sommige daarvan stellen hun collecties ook open voor het publiek. Bekende voorbeelden zijn de Belfius-collectie, de collectie van de Nationale Bank, de KBC-collectie, de collectie van de Phoebus Foundation, Van Haerents Art Collection, FIBAC, Collection Van Moerkerke en Stichting Herbert.

Ook de Koning Boudewijnstichting is eigenaar van een belangrijke erfgoedcollectie. Die is deels verworven via schenkingen en deels via aankopen door het eigen Erfgoedfonds, dat het behoud en de verwerving nastreeft van erfgoed met bijzonder belang voor de Belgische erfgoedgemeenschap. Die werken worden in langdurige bruikleen gegeven aan musea in België.

2.1.1. **Erkenning en subsidiëring van collectiebeherende organisaties**

De Vlaamse overheid erkent collectiebeherende organisaties die beantwoorden aan minimale kwaliteitseisen, gebaseerd op internationale standaarden (ICOM, ICA en IFLA). Erkende collectiebeherende organisaties moeten beschikken over een collectie cultureel erfgoed van voldoende belang om een cultureelerfgoedwerking uit te bouwen. De organisatie die de collectie beheert, moet permanent bestaan zodat er garanties zijn voor het doorgeven van het cultureel erfgoed naar volgende generaties. De organisatie moet daarbij een publiek doel dienen en toegankelijk zijn voor het publiek.

Het instrument van de erkenning werd in 1999 geïntroduceerd voor musea en werd stelselmatig uitgebreid. Eind 2025 waren er in totaal 103 erkende collectiebeherende organisaties: 10 erfgoedbibliotheken, 22 culturele archiefinstellingen en 71 musea.

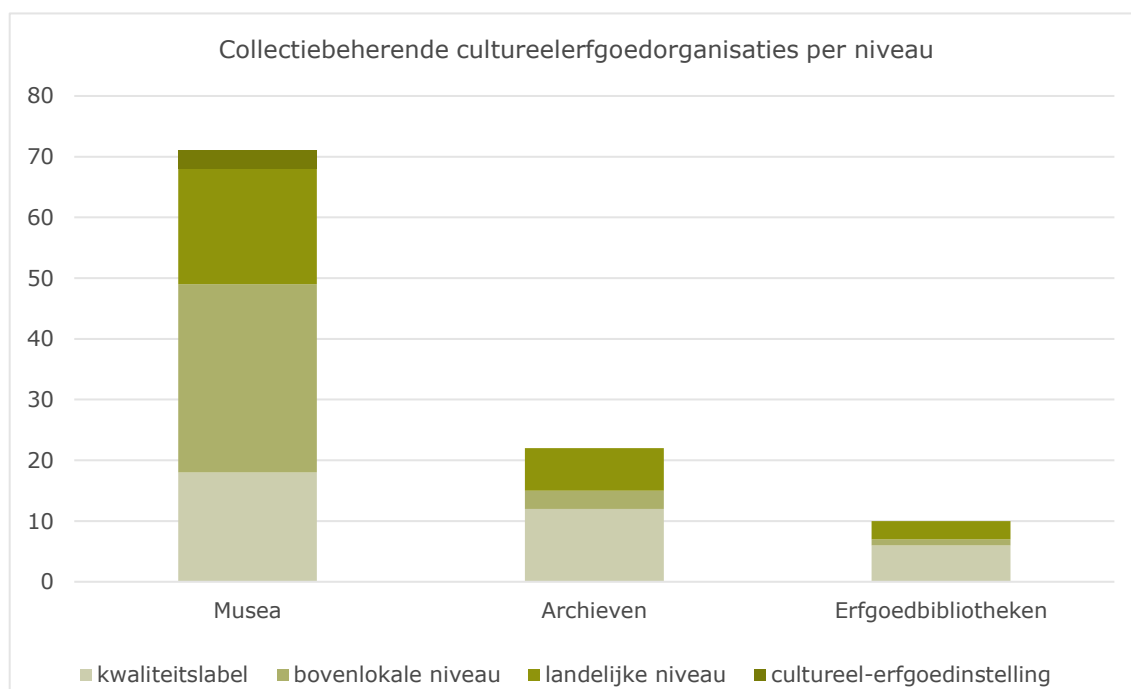
Aan het kwaliteitslabel is geen subsidie gekoppeld, maar het is in bepaalde gevallen wel een voorwaarde voor subsidiëring door de Vlaamse overheid. Om gesubsidieerd te worden binnen het Cultureelerfgoeddecreet deelt de Vlaamse overheid collectiebeherende organisaties in twee niveaus in: het bovenlokale en het landelijke niveau. Daarnaast kan de Vlaamse overheid collectiebeherende organisaties aanduiden als

² De data betreffen een raadpleging van de erfgoedkaart op 21/1/21. Omdat er geen controle gebeurt op de registratie is het wel zo dat een aantal organisaties niet voldoen aan de opgegeven indeling als museum, cultureel archief of erfgoedbibliotheek.

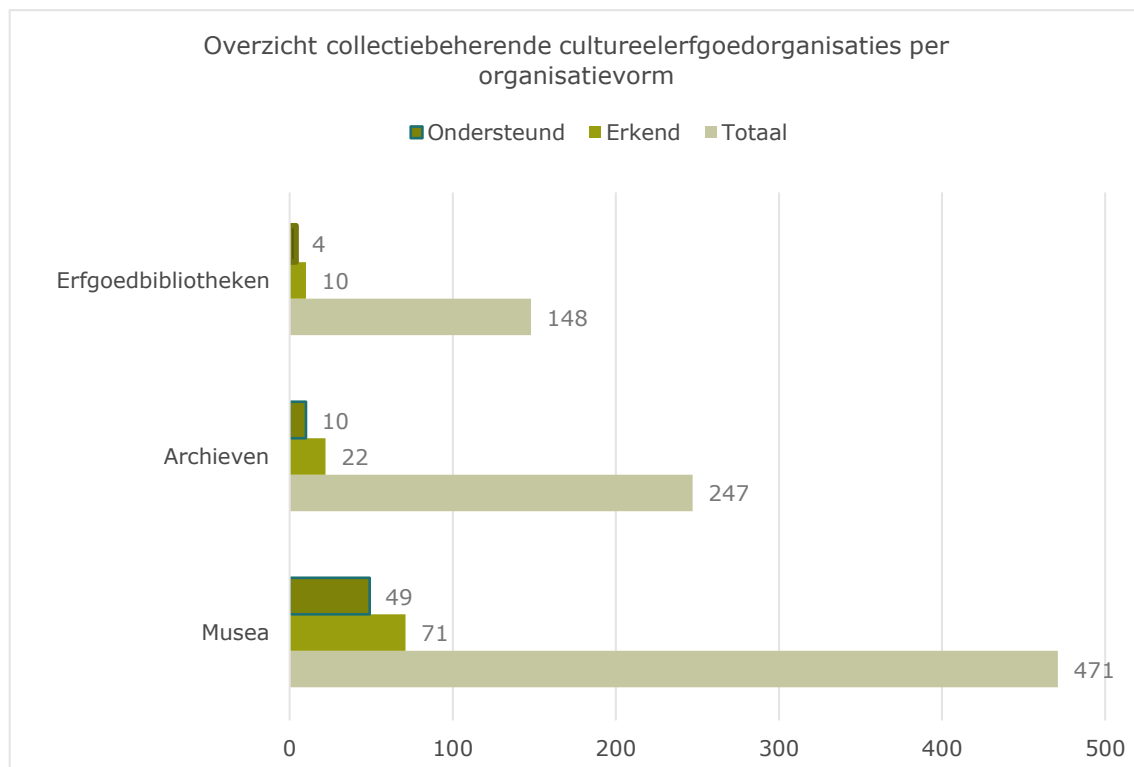
cultureelerfgoedinstelling. Deze niveaus of aanduidingen hangen samen met de schaalgrootte, reikwijdte en relevantie van werkingen, en bepalen een ambitieniveau.

Per niveau is er de volgende verdeling (grafiek 1):

- 36 organisaties zijn erkend maar niet ingedeeld (18 musea, 12 culturele archiefinstellingen en 6 erfgoedbibliotheek);
- 35 organisaties ingedeeld bij het bovenlokale niveau (31 musea, 3 culturele archiefinstellingen en 1 erfgoedbibliotheek);
- 29 organisaties bij het landelijke niveau (19 musea, 7 culturele archiefinstellingen, 3 erfgoedbibliotheeken);
- 3 organisaties zijn aangeduid als cultureelerfgoedinstelling: M HKA, KMSKA en musea Brugge.

Grafiek 1: overzicht van collectiebeherende cultureelerfgoedorganisaties per niveau

Grafiek 2: overzicht van collectiebeherende cultureelerfgoedorganisaties per organisatievorm

Zoals blijkt uit grafiek 2 is slechts een beperkt aantal van de organisaties die zichzelf benoemt als museum, archief of erfgoedbibliotheek, erkend en wordt een nog kleiner deel gesubsidieerd. De erkende en gesubsidieerde organisaties betreffen wel de ruime meerderheid van de grotere organisaties met cultureelerfgoedwerking als hoofdtaak.

In wat volgt wordt een meer gedetailleerd beeld gegeven van de erkende en gesubsidieerde musea, culturele archiefinstellingen en erfgoedbibliotheeken.

2.1.2. Erkende en gesubsidieerde musea

Erkende musea vormen de grootste groep binnen de erkende collectiebeherende organisaties en kennen een grote diversiteit naar schaalgrootte en collectieprofielen.

Geografische spreiding

De 3 cultureelerfgoedinstellingen en de 19 landelijk ingedeelde musea zijn hoofdzakelijk gevestigd in de vijf *kunststeden* Antwerpen, Gent, Brugge, Leuven en Mechelen.

De stad Brugge heeft 1 cultureelerfgoedinstelling. Musea Brugge is een meerlocatiemuseum met een diverse collectie. De andere 2 cultureelerfgoedinstellingen, M HKA en KMSKA, bevinden zich in Antwerpen. 15 van de landelijke musea bevinden zich in een kunststad. De steden Gent en Antwerpen tellen elk 7

landelijke musea. De stad Leuven heeft 1 landelijk museum.

De overige 4 landelijk ingedeelde musea zijn verspreid over de rest van Vlaanderen (Tongeren, Ieper, Genk en Oostende). Grote musea zijn dus vooral een verhaal van de grotere steden, met hun potentieel aan publiek en toeristische ontsluiting.

Voor de bovenlokaal ingedeelde musea is het beeld omgekeerd: van de 31 bovenlokaal ingedeelde musea bevinden er zich 8 in een kunststad. Middelgrote musea kennen dus een bredere verspreiding over heel Vlaanderen. Ook bij kleinere musea (erkende musea die niet ingedeeld zijn) is er een bredere spreiding over Vlaanderen: van de 18 kleinere musea bevinden zich er 2 in een kunststad. Kleine en middelgrote musea zijn dus meestal gelegen buiten de grote toeristische centra, wat uiteraard een impact heeft op bijvoorbeeld de samenstelling en het bereik van het publiek.

Inrichtende macht

In tegenstelling tot de andere deelsectoren, bijvoorbeeld de kunstensector, worden de musea in grote mate beheerd door een overheid. Bijna alle landelijk ingedeelde musea hangen af van een publiekrechtelijke inrichtende macht, die instaat voor het grootste deel van de (werkings)kosten. Slechts 1 van de 19 landelijk ingedeelde musea heeft een privaatrechtelijke inrichtende macht. Zonder het langdurige engagement van een financieel stabiele partner, zoals een overheid, is de uitbouw van een landelijk-museale werking niet evident. Dit verklaart mede de sterke aanwezigheid van publieke inrichtende machten bij landelijk ingedeelde musea. Bij de bovenlokaal ingedeelde musea en de erkende musea heeft ongeveer een vijfde van de organisaties een privaatrechtelijke inrichtende macht.

2.1.3. Erkende en gesubsidieerde culturele archiefinstellingen

Culturele archiefinstellingen beheren archieven die vooral bewaard worden omwille van hun cultureelerfgoedwaarde en benaderen die archieven vanuit een cultuurhistorische, geschiedkundige of wetenschappelijke invalshoek. Zo wordt het onderscheid gemaakt met een louter bestuurlijke archiefwerking waar geen culturele ontsluiting mee gepaard gaat en waar de stukken vooral omwille van juridische bewijskracht worden bijgehouden.

In Vlaanderen en Brussel zijn er veel archiefinstellingen. Het gaat over een breed spectrum, gaande van het Rijksarchief, provincie-, gemeente- en stadsarchieven tot archieven van universiteiten, (hoge)scholen, verenigingen en bedrijven. Vele daarvan beheren in meer of mindere mate ook culturele archieven en bouwen een cultureelerfgoedwerking uit. Net zoals bij de erfgoedbibliotheeken zijn er bijvoorbeeld heel wat stadsarchieven die belangrijke cultureelerfgoedcollecties beheren, maar dit niet als (enige) hoofdtaak hebben. De erkende en gesubsidieerde culturele archiefinstellingen zijn mede daardoor beperkter in aantal dan de musea.

6 van de 7 landelijk ingedeelde culturele archiefinstellingen zijn privaatrechtelijke organisaties. 2 van de 3 bovenlokaal ingedeelde archiefinstellingen zijn stadsarchieven. Het hoge aantal privaatrechtelijke organisaties is historisch gegroeid: de organisaties begonnen archieven te verzamelen met culturele waarde, die niet tot het verzamelbeleid van publieke archieven hoorden. Enkel het Letterenhuis richtte zich als Antwerpse stedelijke instelling expliciet op het verzamelen van archieven omwille van hun culturele waarde.

3 van de landelijk ingedeelde culturele archiefinstellingen zijn gevestigd in Antwerpen en 2 in Gent. In Brussel en Leuven is er telkens 1. De 3 bovenlokaal ingedeelde archiefinstellingen liggen in Brussel, Ieper en Mechelen.

2.1.4. Erkende en gesubsidieerde erfgoedbibliotheken

De meeste erfgoedbibliotheken ressorteren onder universiteiten, hogescholen, conservatoria, academies en wetenschappelijke instellingen, archiefinstellingen en musea. Documentair patrimonium bevindt zich ook bij kloosters en kerkelijke instellingen, verenigingen, bedrijven, onderwijsinstellingen... De bewaarcollecties vormen vaak niet het voorwerp van een 'autonoom' beleid. Een structureel beleid voor 'erfgoedbibliotheken' kwam er met het Cultureelerfgoeddecreet van 2008 dat het kwaliteitslabel 'erkende erfgoedbibliotheek' en de ondersteuning van het samenwerkingsverband 'Vlaamse erfgoedbibliotheek' introduceerde.

Momenteel zijn er 10 erfgoedbibliotheken erkend en worden 4 erfgoedbibliotheken gesubsidieerd. De Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience (met de stad Antwerpen als inrichtende macht) is de enige instelling waar cultureelerfgoedwerking de hoofdtaak is. De overige bibliotheken maken deel uit van openbare of universiteitsbibliotheken. Daar zijn wel een aantal grote instellingen bij met belangrijke erfgoedcollecties. Dat geldt zeker voor de vijf erfgoedbibliotheken die samen met de Consciencebibliotheek in 2008 de Vlaamse Erfgoedbibliotheek vzw oprichten (sinds kort: BibliothecairErfgoed.be.).

De 3 landelijke erfgoedbibliotheken zijn respectievelijk gevestigd in Antwerpen, Brugge en Gent. De bovenlokale erfgoedbibliotheek bevindt zich in Antwerpen.

2.1.5. Bereik collectiebeherende organisaties

Lange tijd verzamelde de Vlaamse overheid enkel data over museumbezoek, met focus op bezoeken aan de collectie en tentoonstellingen. Het bereik van collectiebeheerders is evenwel veel breder: workshops, leeszaalbezoek, werking op locatie, digitaal bereik en andere vormen van publiekswerking. In samenspraak met de sector, FARO en het Departement Cultuur, Jeugd en Media werd daarom een nieuwe rapportering ontwikkeld. Die heeft betrekking op het geheel van de werking en is relevant voor alle types collectiebeheerders. Deze rapportering werd gelanceerd voor de beleidsperiode 2024-2028 en werd voor het eerst ingediend in april 2025 met betrekking tot het jaar 2024. Na het indienen van de tweede rapportering in april 2026 volgt een grondige analyse en evaluatie van het nieuwe systeem.

In deze rapportering kunnen een aantal eerste cijfers op basis van de gegevens uit 2024 worden vastgesteld. Op heel wat facetten (zoals digitaal bereik) wordt niet ingegaan, omdat de cijfers daarvoor een verdere en grondigere analyse vereisen.

Wanneer een gelijke groep musea vergeleken wordt, blijven de bezoekersaantallen over de jaren heen stabiel, met beperkte jaarlijkse schommelingen.

	Bezoeken aan collectie en tentoonstellingen			
	Totaal	Betalende bezoeken		Niet betalende bezoeken
		Tickets	MuseumPassMusées	
Cultureelerfgoedinstellingen	1.436.833	62,89%	15,39%	21,72%
Landelijke musea	2.707.697	35,57%	9,44%	54,99%
Bovenlokale musea	1.061.251	47,30%	13,57%	39,13%
Totaal	5.205.781	46,12%	12,08%	41,80%

Tabel 1: Bezoeken aan collectie aan tentoonstellingen

De gesubsidieerde musea ontvingen in 2024 samen meer dan 5.200.000 bezoekers, uitsluitend voor bezoeken aan collecties en tentoonstellingen. Dat cijfer stijgt over de jaren doordat de groep musea langzaam uitgebreid wordt. Wanneer een gelijke groep musea vergeleken wordt, blijven de cijfers grosso modo stabiel, met uitzondering van de coronaperiode, die tijdelijk een sterke terugval betekende. Door grote tentoonstellingen, sluitingen en andere uitzonderlijke omstandigheden zijn er daarnaast bij individuele musea soms grote jaarlijkse schommelingen.

Van alle geregistreerde bezoeken in 2024 waren 58% betalend en 42% gratis. Van de betalende bezoeken gebeurt ongeveer 20% met een Museumpas.

	Woonplaats fysieke bezoekers					
	Indien bekend					Onbekend
	Stad/ gemeente zelf	Vlaanderen (buiten stad/ gemeente)	Brussel	Wallonië	buitenland	
Cultureelerfgoedinstellingen	8,96%	26,05%	1,74%	1,29%	61,95%	37,97%
Landelijke musea	19,67%	44,55%	4,64%	3,68%	27,47%	60,10%
Bovenlokale musea	20,45%	62,34%	3,97%	1,86%	11,38%	25,81%
Totaal	17,16%	45,69%	3,67%	2,45%	31,02%	47,06%

Tabel 2: Woonplaats fysieke bezoekers

Uit de rapportering blijkt dat de woonplaats van de bezoekers aan collecties en tentoonstellingen vaak niet wordt geregistreerd. Waar dat wel gebeurt, blijkt er een duidelijke correlatie tussen het indelingsniveau en het geografisch bereik. De bezoekers van cultureelerfgoedinstellingen bestaan daarbij voor meer dan 60% uit bezoekers uit het buitenland.

	Leeftijd fysieke bezoekers			
	Indien bekend			Onbekend
	0 tot 18 jaar	19 tot 25 jaar	26 jaar of ouder	
Cultureelerfgoedinstellingen	11,83%	9,83%	78,34%	31,64%
Landelijke musea	30,94%	9,42%	59,64%	46,87%
Bovenlokale musea	26,14%	4,37%	69,49%	18,55%
Totaal	23,48%	8,18%	68,34%	36,25%

Tabel 3: Leeftijd fysieke bezoekers

	In schoolverband	Niet in schoolverband
Cultureelerfgoedinstellingen	3,68%	96,32%
Landelijke musea	11,20%	88,80%
Bovenlokale musea	16,18%	83,82%
Totaal	10,61%	89,39%

Tabel 4: Bezoeken in schoolverband en niet in schoolverband

Uit de rapportering over de leeftijd van de bezoekers aan collecties en tentoonstellingen blijkt dat ook deze gegevens vaak niet gekend zijn. Waar deze gegevens wel gekend zijn, blijkt dat de ruime meerderheid van de bezoekers ouder dan 26 jaar is. Het jongere publiek wordt eveneens goed bereikt. Opvallend is dat cultureelerfgoedinstellingen relatief minder kinderen en jongeren onder 18 bereiken, wat mogelijk verbonden is met het grotere bereik bij internationale bezoekers en toeristen. Dat lijkt deels bevestigd te worden door het verschil in bezoeken in schoolverband.

	Fysieke raadpleging collectie	
	Aantal aanvragen (leeszaal)	Aantal unieke aanvragers
Landelijke en bovenlokale archieven	26.795	2.652
Landelijke en bovenlokale erfgoedbibliotheek	38.136	3.818

Tabel 5: Fysieke raadpleging collectie

Voor archieven en erfgoedbibliotheken zijn tentoonstellingen of de vaste collectie niet de primaire vorm van (fysiek) publieksbereik, maar wel de raadpleging van de collectie in de leeszaal of een andere consultatieruimte. Deze cijfers worden sinds 2024 voor het eerst opgevraagd. Deze manier van publiekswerking is intensiever (en vertaalt zich op lange termijn in publicaties van onderzoekers, heemkundigen, journalisten, documentairemakers, ...) en kan uiteraard niet vergeleken worden met het bereik van tentoonstellingen of bezoeken aan de vaste collectie. Uit de cijfers blijkt een aanzienlijk bereik, met een hoog aantal aanvragen en aanvragers. Daarbij mag niet uit het oog verloren worden dat voor archieven en erfgoedbibliotheken digitale raadplegingen steeds belangrijk worden. Deze data worden nog verder geanalyseerd.

	Bezoeken off-site – met focus op de collectie
Cultureelerfgoedinstellingen	41.968
Landelijke musea	49.232
Bovenlokale musea	412.631
Landelijke en bovenlokale archieven	79.042
Landelijke en bovenlokale erfgoedbibliotheken	3.345

Tabel 6: Bezoeken off-site – met focus op de collectie

Een vorm van publieksbereik die alle collectiebeheerders delen is deelname aan publieksevenementen op een andere locatie. Het gaat specifiek om evenementen waarvan de organisatie zelf (mede)organisator of organiserende partner is. Deze cijfers worden verder geanalyseerd, maar het gaat duidelijk om een ruim bereik, dat in het verleden niet in beeld kwam.

	Bezoeken on-site zonder focus op de collectie
Cultureelerfgoedinstellingen	27.485
Landelijke musea	1.602.655
Bovenlokale musea	549.486
Landelijke en bovenlokale archieven	8.906
Landelijke erfgoedbibliotheken	657.701
Totaal	2.846.233

Tabel 7: Bezoeken on-site zonder focus op de collectie

De bezoeken aan de site (zonder focus op de collectie) bleven in het verleden buiten beeld en blijken zeer hoog op basis van de beschikbare data. Het gaat om bezoeken aan gebouwen, tuinen, panorama's en andere sites, zonder dat er rechtstreeks contact is met de cultureelerfgoedcollectie.

	Uitgaande bruiklenen		
	Naar binnenland	Naar buitenland	Totaal
Cultureelerfgoedinstellingen	80	30	110
Landelijke musea	500	196	696
Bovenlokale musea	640	174	814
Landelijke en bovenlokale archieven	367	3	370
Landelijke en bovenlokale erfgoedbibliotheken	373	6	379
Totaal	1.960	409	2.369

Tabel 8: Uitgaande bruiklenen

Een laatste vorm van bereik die in het verleden niet in kaart werd gebracht en die hier specifiek wordt vermeld, betreft de collectie zelf. Het gaat om de uitgaande bruiklenen, zowel naar het binnen- als buitenland. Zeker bij de musea blijkt een aanzienlijk deel van de bruiklenen naar het buitenland te gaan. Op het totaal van alle bruiklenen gaat het om zo'n 17%.

2.2. Dienstverleners

Naast spelers die collecties beheren, zijn er organisaties en besturen die een dienstverlenende rol opnemen voor cultureel erfgoed, beheerders ervan of cultureelerfgoedgemeenschappen. Zij helpen en begeleiden individuen en organisaties bij het beheren van hun collecties of het borgen van hun immaterieel erfgoed. In de eerste plaats wordt een beeld gegeven van de gesubsidieerde dienstverleners binnen het Cultureelerfgoeddecreet. Daarnaast komen de andere dienstverleners die actief zijn in de cultureelerfgoedsector aan bod.

2.2.1. Dienstverleners binnen het Cultureelerfgoeddecreet

Vanuit het Cultureelerfgoeddecreet kent de Vlaamse Regering werkingssubsidies toe aan verschillende organisaties die een dienstverlenende rol opnemen. Het dienstverlenend netwerk levert een fundamentele bijdrage aan de zorg voor en het omgaan met cultureel erfgoed.

Het steunpunt

[FARO, Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed](#), neemt een belangrijke ondersteunende taak op voor het volledige Vlaamse cultureelerfgoedveld. Het steunpunt vervult een intermediaire functie tussen de Vlaamse overheid en het veld in.

FARO heeft vier kerntaken:

- praktijkondersteuning;
- praktijkontwikkeling;
- beeldvorming en promotie;
- platform.

Het hoofddoel van het steunpunt is de cultureelerfgoedorganisaties, openbare besturen en andere erfgoedbeheerders te ondersteunen en de ontwikkeling van het veld te stimuleren. Dat doet FARO via verschillende activiteiten: onder andere advies en vorming, sectormomenten, gegevensverzameling en -ontsluiting, en informatiedeling. FARO zet samen met de sector het cultureel erfgoed ook in de kijker, onder andere met de Erfgoeddag en de Erfgoedapp. FARO functioneert als draaischijf tussen de verschillende actoren in de sector en brengt mensen en expertise samen.

Organisaties die een landelijke dienstverlenende rol opnemen

Organisaties die een dienstverlenende rol op landelijk niveau opnemen, kunnen een werkingssubsidie aanvragen voor hun dienstverlenende activiteiten ter ondersteuning van de functies bij erfgoedbeheerders of cultureelerfgoedgemeenschappen. Dat kunnen afzonderlijke organisaties zijn, maar ook collectiebeherende organisaties die optioneel een dienstverlenende rol opnemen.

De dienstverlening moet inspelen op een aantoonbare en duidelijk afgebakende nood in het Vlaamse cultureelerfgoedveld. Het moet gaan om een complexe of grootschalige erfgoednood die de draagkracht van individuele organisaties en actoren overstijgt. De landelijke dienstverlening kan georganiseerd worden rond:

- een cultureelerfgoedspecialisatie, zoals digitalisering;
- een cultureelerfgoedthema, zoals agrarisch en industrieel erfgoed, religieus erfgoed en kunstenerfgoed;
- een deelsector, zoals erfgoedbibliotheken.

Voor de periode 2024-2028 krijgen 11 organisaties een subsidie voor het opnemen van een dienstverlenende rol met een landelijke schaalgrootte, reikwijdte en relevantie. Meer informatie over deze organisaties is te vinden op erfgoeddienstverleners.be.

Besturen die een bovenlokale dienstverlenende rol opnemen

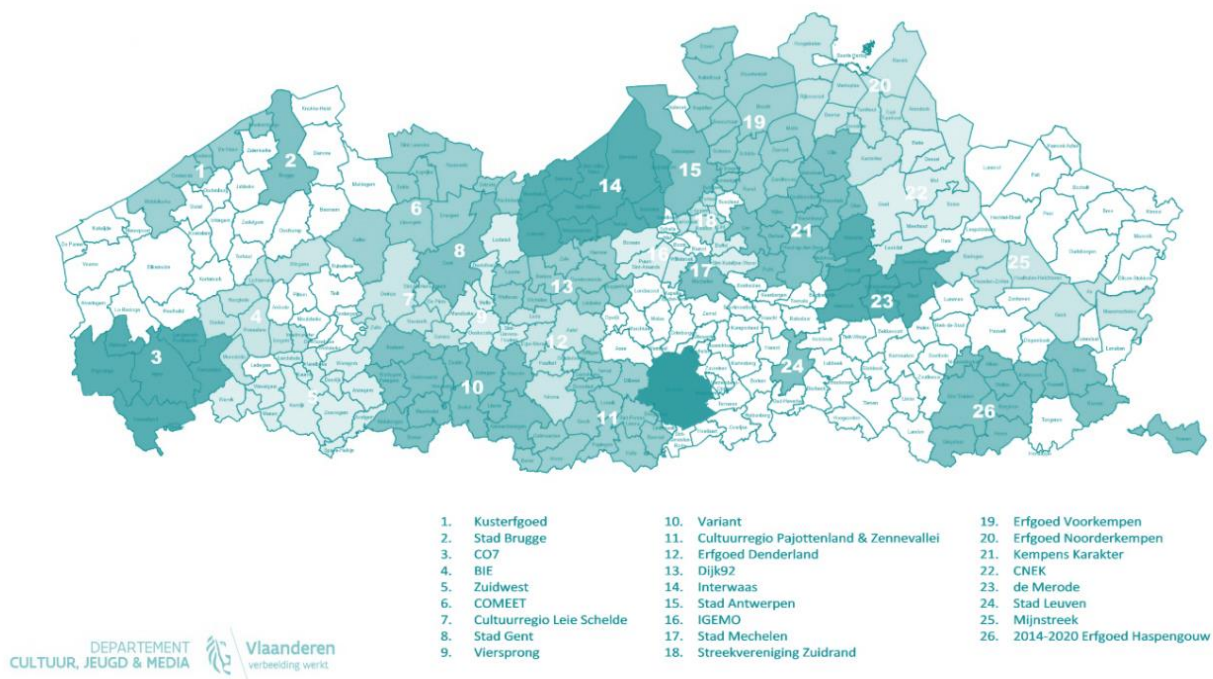
De dienstverlenende rollen op bovenlokaal niveau worden opgenomen door intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) en de steden Antwerpen, Gent, Brugge, Leuven en Mechelen, voor het ondersteunen van het cultureel erfgoed, de beheerders ervan en de cultureelerfgoedgemeenschappen, op het grondgebied of in een bredere regio.

De Vlaamse overheid sluit al sinds 2000 cultureelerfgoedconvenants met steden, en later ook met intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en de VGC. Ze steunt zo besturen die voor de zorg voor en omgang met cultureel erfgoed een dienstverlenende rol op bovenlokaal niveau opnemen. De cultureelerfgoedcel neemt voor het bestuur een initiërende, coördinerende en uitvoerende rol op. De werking van de cultureelerfgoedcel vertrekt van afgebakende en aantoonbare erfgoednood (zowel voor roerend als voor immaterieel erfgoed) waarop gedurende de duur van de beleidsperiode en vanuit een netwerk van actoren wordt ingezet. Samenwerking met collectiebeherende organisaties is daarbij belangrijk. Meer informatie over de werking van de cultureelerfgoedcellen is te vinden op erfgoedcellen.be.

Voor de periode 2021-2026 worden er 26 dienstverlenende rollen op bovenlokaal niveau ondersteund (kaart 1). De Vlaamse Gemeenschapscommissie (huidige beleidsperiode 2021-2025) neemt een rol op voor het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad. In totaal worden 192 van de 319 gemeenten³ bereikt.

³ Het gaat om 300 Vlaamse gemeenten en 19 Brusselse gemeenten. Deze aantallen gemeenten betreffen gegevens uit 2021. Door vrijwillige fusies van gemeenten verschillen de huidige aantallen licht.

Cultureel-erfgoedconvenants 2021-2026

Kaart 1: bovenlokale dienstverlenende rollen op de kaart van Vlaanderen, 2021-2026

Op 15 januari 2026 diende de VGC een subsidieaanvraag in voor de periode 2026-2030. Tegen 1 april 2026 worden de aanvragen verwacht van de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en de vijf steden voor de periode 2027-2032. Een beslissing over de aanvraag van de VGC wordt uiterlijk 1 juli 2026 genomen. Over de aanvragen volgt uiterlijk 1 oktober 2026 de beslissing door de Vlaamse Regering. Daardoor kan het aantal gesubsidieerde organisaties en bereikte lokale besturen vanaf 2027 wijzigen ten opzichte van het bovenstaande overzicht.

2.2.2. Andere dienstverleners

Publieke dienstverleners

De Vlaamse overheid subsidieert verschillende dienstverlenende organisaties die de brede cultuursector ondersteunen. Ook de cultureelerfgoedsector kan gebruik maken van de diensten van die organisaties. Meemoo zet zich met steun van de Vlaamse overheid in voor de digitale archiefwerking van organisaties in cultuur, media en overheid. Publiq is specialist in communicatie van het gevarieerde, publieke vrijetijdsaanbod en faciliteert die communicatie via het Publiq-platform, opleiding en kennisdeling. OP/TIL is het steunpunt dat focust op de stimulering en ondersteuning van bovenlokale en transversale culturele werking. Cultuurloket geeft zakelijke ondersteuning aan de cultuursector.

Vanuit het onroerenderfgoedbeleid zijn enkele dienstverleners actief die ook voor de cultureelerfgoedsector een aanspreekpunt zijn. Monumentenwacht heeft tot doel om het onderhoud van waardevol onroerend

erfgoed in Vlaanderen te stimuleren. Ze profileert zich dan ook als de ideale partner voor eigenaars-beheerders van waardevolle panden, inclusief interieur, varend erfgoed en archeologische sites. Ze staat leden bij met periodieke inspecties, grondige rapporten, deskundig advies en een goede begeleiding, tegen een vergoeding van de kosten.

Herita ijvert voor meer openstelling van monumenten, landschappen en archeologische sites. Ze heeft een aantal monumenten in eigen beheer en fungeert als de motor achter Open Monumentendag. Herita ondersteunt eigenaars en beheerders rond erfgoedzorg en promoot publiekswerking.

De Koning Boudewijnstichting (KBS) biedt ook diensten en ondersteuning aan, als bruggenbouwer tussen privé-initiatieven en openbare instellingen en als beheerder van individuele mecenaatsfondsen, elk met een specifiek erfgoeddoel. Bekend is het Fonds Baillet Latour ter ondersteuning van restauratieprojecten. Via haar Centrum voor Filantropie wil de KBS-giften aanmoedigen en professionele diensten en advies op maat verlenen aan schenkers en tussenpersonen die zich bekommeren om erfgoed. In die zin speelt de KBS een belangrijke rol als kenniscentrum over 'fiscale stimuli en erfgoed- en artistieke nalatenschappen'.

Commerciële dienstverleners

Daarnaast zijn tal van private actoren dienstverlenend actief in de sector. Ook daarin is een grote diversiteit in schaalgrootte en statuut. Het aanbod van private dienstverlening in de erfgoedsector is erg uitgebreid en wordt niet in detail besproken. Voor alle aspecten van erfgoedwerking kan men een beroep doen op commerciële aanbieders, die minder of meer gespecialiseerd zijn, zoals consultants, restaurateurs, aanbieders van depotruimte, aanbieders van materialen, transporteurs, art handlers, curatoren, copywriters, redacteurs, beveiligingsfirma's, producenten van audiogidsen, tentoonstellingsbouwers en gidsen. Veel van die spelers werken ook niet exclusief in functie van de cultureelerfgoedsector. Opvallend is de aanwezigheid van private spelers die op huurbasis een veilige bewaaromgeving aanbieden en tegen betaling ook extra diensten leveren (verpakking, transport, preventieve conservering...). De al aanwezige bedrijven verruimden hun aanbod van louter depotverhuur tot het omvattende begrip 'storage as a service'. Daarnaast zijn er veel actoren actief die collecties verzamelen of beheren met commerciële doeleinden waaronder antiekhandelaars, kunsthandelaars, kunstexperts en veilinghuizen. Niet-commerciële actoren doen op hen ook een beroep bij hun collectie-uitbouw.

2.3. Organisatie voor immaterieel erfgoed

Omdat er nood was aan een organisatie die op landelijk niveau de cultureelerfgoedwerking voor immaterieel erfgoed opneemt, voorziet het Cultureelerfgoeddecreet daarvoor in een werkingssubsidie. De organisatie versterkt de immaterieelerfgoedwerking van zowel cultureelerfgoedorganisaties als -gemeenschappen in Vlaanderen. De werkingssubsidie werd voor de periode 2024-2028 toegekend aan [Werkplaats immaterieel erfgoed](#).

De organisatie:

- modereert het platform dat immaterieel erfgoed inventariseert en zichtbaar maakt, en bouwt dit verder uit;

- bouwt een cultureelerfgoedwerking rond de domeinen van immaterieel erfgoed uit zoals aangegeven in de UNESCO-Conventie 2003 voor immaterieel erfgoed;
- bouwt op, versterkt en coördineert een breed netwerk van erfgoedgemeenschappen die werkzaam zijn rond immaterieel erfgoed;
- coördineert verschillende actoren die een rol opnemen voor immaterieel erfgoed, met bijzondere aandacht voor collectiebeherende organisaties.

2.4. Periodieke cultureelerfgoedpublicaties

Binnen het Cultureelerfgoeddecreet ondersteunt de Vlaamse overheid opnieuw organisaties bij de uitgave van een periodieke cultureelerfgoedpublicatie. Dergelijke publicaties zetten in hoofdzaak in op de functie 'presenteren en toeleiden'.

Voor de periode 2024-2028 krijgen 4 organisaties een werkingssubsidie voor deze periodieke uitgaven.

2.5. Andere gesubsidieerde erfgoedactoren

Naast de erkende en gesubsidieerde organisaties op het Cultureelerfgoeddecreet ondersteunt de Vlaamse overheid ook de cultureelerfgoedwerking van enkele andere erfgoedorganisaties.

De Vlaamse overheid ondersteunt twee 'memorialen'. Het IJzermonument in Diksmuide, als het Memoriaal van de Vlaamse Ontvoogding en Vrede. Daarnaast wordt ook Kazerne Dossin: memoriaal, museum en onderzoekscentrum over Holocaust en mensenrechten te Mechelen ondersteund. De subsidiëring van het IJzermemoriaal wordt geregeld door het Memoriaaldecreet (zie punt [3.4](#)). Kazerne Dossin werd tot eind 2025 gesubsidieerd vanuit het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken. Vanaf 2026 gebeurt die ondersteuning vanuit het Departement Cultuur, Jeugd en Media. De Vlaamse overheid is mede inrichtende macht van Kazerne Dossin.

De Vlaamse overheid subsidieert tot slot ook het Studiecentrum voor Vlaamse Muziek. Die organisatie heeft als doel onderzoek te doen naar het Vlaamse muziekpatrimonium van de 18de, 19de en 20ste eeuw, en dat bekend te maken en te valoriseren.

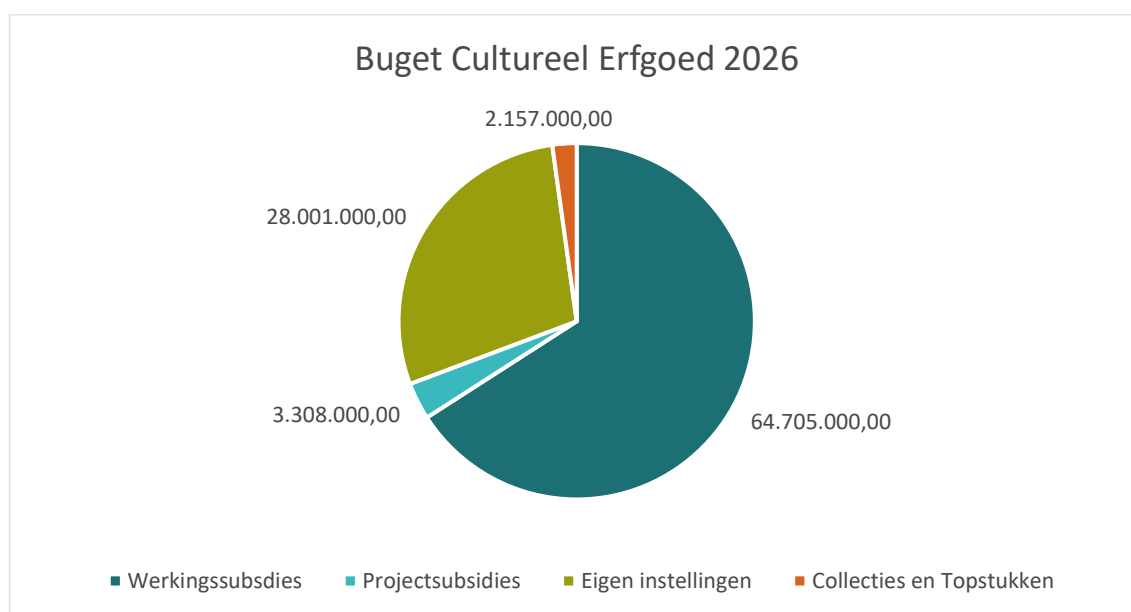
2.6. Ondersteuning van de cultureelerfgoedwerking door de Vlaamse overheid

Dit onderdeel geeft een overzicht van de bedragen de Vlaamse overheid toekent ter ondersteuning van de cultureelerfgoedwerking. Het betreft enkel de ondersteuning vanuit de Vlaamse overheid die specifiek toewijsbaar is aan cultureel erfgoed. Ondersteuning voor cultureel erfgoed vanuit andere onderdelen van het Cultuurbeleid (zoals Kunstendecreet en Bovenlokaal Cultuurdecreet) of vanuit andere beleidsdomeinen (zoals Toerisme Vlaanderen of Onderwijs) komt hier niet in beeld.

Voor heel wat cultureelerfgoedorganisaties is de Vlaamse overheid niet de voornaamste bron van inkomsten (zie punt 2.7). Zo hebben de meeste organisaties een gemeente als inrichtende macht, die instaat voor het grootste deel van de financiering. Die financiering komt hier niet in beeld.

2.6.1. **Uitgaven voor cultureel erfgoed op de Vlaamse begroting totaalbudget**

In 2026 is er in totaal voor 98,2 miljoen euro aan uitgaven voorzien voor cultureel erfgoed op de Vlaamse begroting (grafiek 3).

Grafiek 3: verdeling van totaalbudget voor cultureel erfgoed in 2026

Het grootste deel daarvan – 66% – zijn werkingssubsidies aan cultureelerfgoedorganisaties (64,7 miljoen euro). Er gaat 29% van het budget (28 miljoen euro) naar de ‘eigen instellingen’. De Vlaamse overheid is inrichtende

macht van die instellingen⁴ en staat in voor het grootste deel van de financiering. Ten slotte gaat 3% van het budget naar projectsubsidies (3,3 miljoen euro) en 2% naar collectiezorg, topstukken en het Vlaams Museum (2,1 miljoen euro).

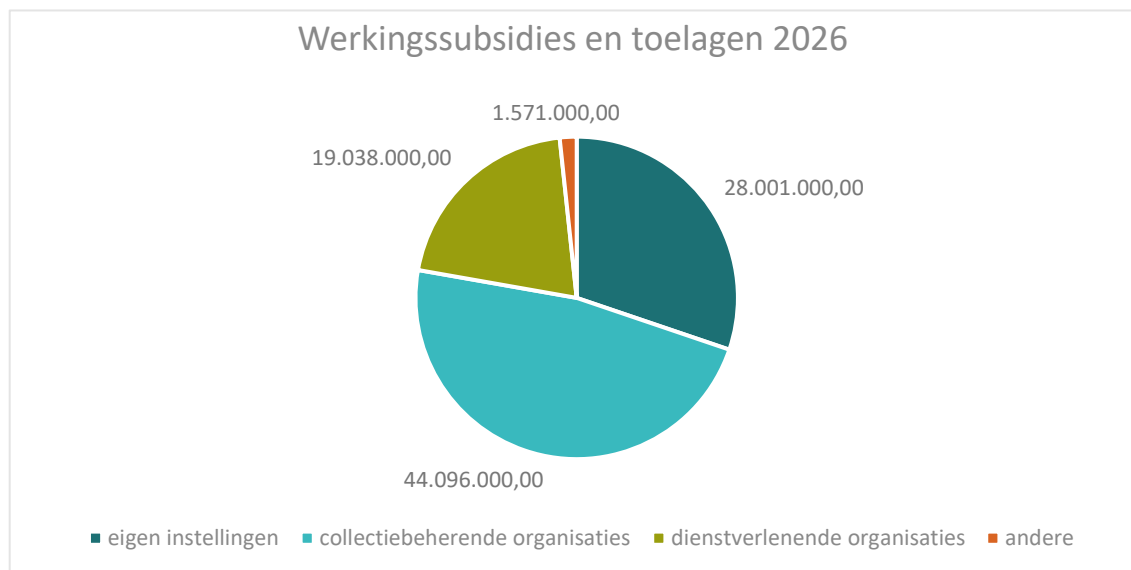
Van de 3,3 miljoen euro die naar projectsubsidies gaat, is 2,7 miljoen bestemd voor cultureelerfgoedprojecten van organisaties. Daarnaast is 0,6 miljoen euro voorzien voor de beurzen vakmanschap. Deze beurzen staan in 2026 on hold omwille van een evaluatie van het beleid over immaterieel erfgoed.

Er gaat 1,7 miljoen euro per jaar naar collectiezorg en topstukken. Daarvan is 1 miljoen euro bestemd voor het Topstukkenfonds, waarmee aankopen en restauraties van topstukken gefinancierd worden. Voor de collectie van de Vlaamse Gemeenschap is er 0,6 miljoen euro voorzien. Het grootste deel gaat naar uitgaven voor het behoud en beheer van de collectie.

Ten slotte is er 0,5 miljoen euro voor het Museum voor de geschiedenis en cultuur van Vlaanderen (FAAM).

Werkingssubsidies en toelagen

Van de in totaal 92,7 miljoen euro aan werkingssubsidies⁵ en toelagen⁶ gaat er 48% naar collectiebeherende organisaties en 21% naar organisaties en besturen die een dienstverlenende rol opnemen⁷ (grafiek 4). De eigen instellingen, die eveneens in hoofdzaak collectiebeherende organisaties zijn, ontvangen 30% van dat budget. De periodieke cultureelerfgoedpublicaties en organisaties die buiten het decreet gesubsidieerd worden⁸ ontvangen 2%.

Grafiek 4: verdeling van werkingssubsidies en toelagen voor cultureel erfgoed in 2026

⁴ De eigen instellingen zijn: M HKA, KMSKA, Kasteel van Gaasbeek, Roger Raveelmuseum, Mu.ZEE en Kazerne Dossin.

⁵ Dat zijn structurele subsidies aan organisaties die geen eigen instelling zijn.

⁶ Structurele subsidies aan eigen instellingen worden benoemd als 'toelage'.

⁷ Eenvoudigheidshalve wordt Werkplaats immaterieel erfgoed hier meegeteld bij de dienstverlenende organisaties. De opdracht van de organisatie is breder dan enkel dienstverlening.

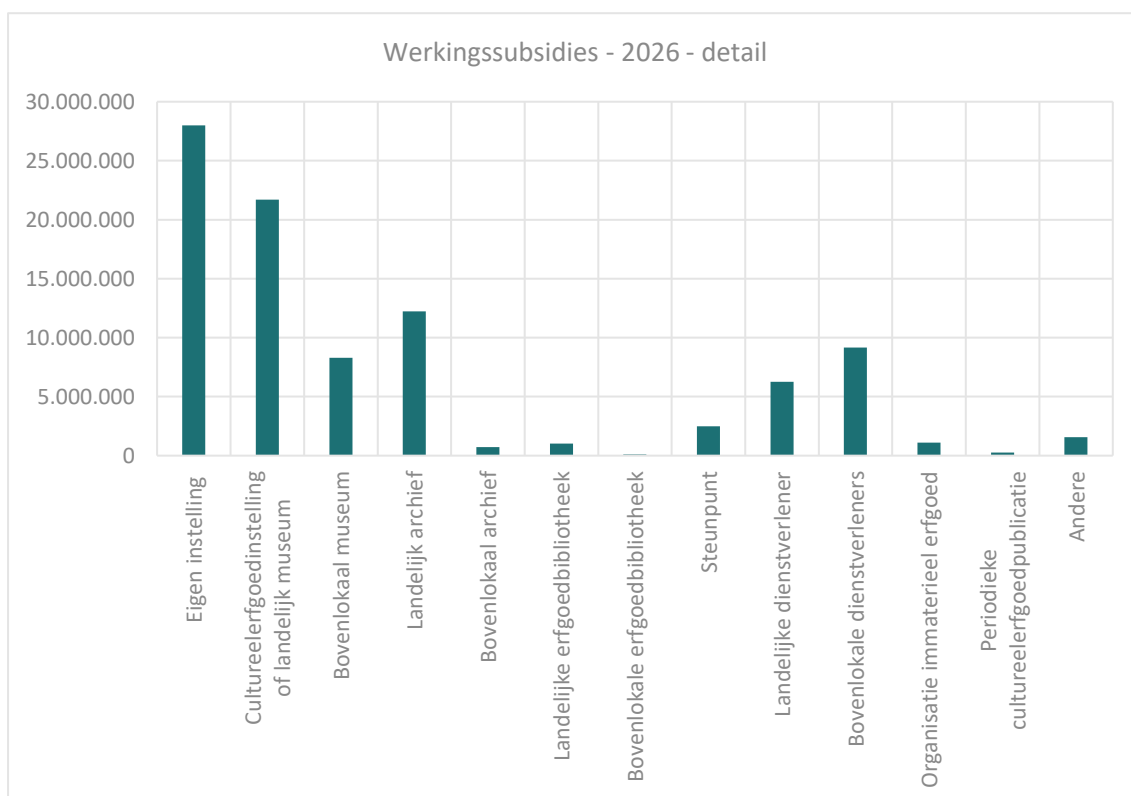
⁸ Dit gaat over: de periodieke cultureelerfgoedpublicaties, het IJzertorenmemoriaal, Studiecencentrum Vlaamse Muziek en de werkingssubsidies ter continuering van taken die overgenomen zijn van de provincies.

Verhouding landelijk en internationaal tegenover bovenlokaal

Bij de collectiebeherende organisaties gaat het meeste budget naar de organisaties met een landelijke of internationale werking (87% versus 13% bovenlokaal). Bij de dienstverlenende rollen is die verhouding anders (47% landelijk versus 53% bovenlokaal). Dat heeft er onder meer mee te maken dat de Vlaamse overheid via de bovenlokale dienstverlenende rollen sterk inzet op de ondersteuning van lokale erfgoedactoren.

Totale werkingssubsidies volgens werkvorm

Een gedetailleerde verdeling van de werkingssubsidies en toelagen per type cultureelerfgoedorganisatie is opgenomen in grafiek 5.

Grafiek 5: gedetailleerd overzicht van werkingssubsidies voor cultureel erfgoed in 2026

Er gaat 19,4 miljoen euro per jaar naar de eigen instellingen. Dit zijn: het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen (KMSKA), het Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen (MHKA), het Kunstmuseum aan Zee (Mu.ZEE) – waar de Vlaamse overheid samen met de stad Oostende inrichtende macht is -, het Kasteel van Gaasbeek, het Roger Raveelmuseum en Kazerne Dossin.

Tussen de eigen instellingen zijn er verschillen naar schaalgrootte. Het KMSKA ontvangt 12,1 miljoen euro, MHKA 8 miljoen euro, Mu.ZEE 3,5 miljoen euro, het Kasteel van Gaasbeek 2 miljoen euro, Kazerne Dossin 2 miljoen euro en het Raveelmuseum 0,3 miljoen euro. Van de eigen instellingen zijn KMSKA en MHKA aangeduid als cultureelerfgoedinstelling. Gelet op hun opdracht en het belang van de collectie en werking ontvangen zij de meeste middelen.

Gemiddelde werkingssubsidie volgens werkvorm

Grafiek 6: gemiddelde bedrag van werkingssubsidie per organisatievorm – 2026

Als er gekeken wordt naar de gemiddelde structurele ondersteuning per soort organisatie zijn er enkele opvallende vaststellingen (grafiek 6):

- De eigen instellingen (musea) krijgen gemiddeld het hoogste bedrag per organisatie (4,7 miljoen euro). Dat hoeft ook niet te verwonderen. Voor die organisaties draagt de Vlaamse overheid als inrichtende macht de volle verantwoordelijkheid. Daar zitten ook de cultureelerfgoedinstellingen KMSKA en MHKA waarvan de toelage hoger is dan 8 miljoen euro.
- Naar de landelijke musea gaat gemiddeld 1,1 miljoen euro per museum. In relatie tot de totale financiering van die musea is dat niet de voornaamste inkomstenbron (zie punt [2.7](#)). Het grootste deel van de middelen is in regel afkomstig van de steden en gemeenten die optreden als inrichtende macht.
- Bovenlokale musea ontvangen gemiddeld 286.000 euro per organisatie. Net als bij de landelijke musea komen de meeste middelen van de steden en gemeenten.
- Landelijke culturele archiefinstellingen ontvangen gemiddeld 1,7 miljoen euro per instelling. In de meeste gevallen gaat het over vzw's die voor hun financiering bijna volledig afhankelijk zijn van de Vlaamse overheid. Dat verklaart ten dele waarom dit bedrag hoger is dan bij de landelijke musea.
- Bij de dienstverleners ontvangt FARO als steunpunt voor cultureel erfgoed logischerwijze de hoogste subsidie (2,5 miljoen euro). De taakstelling van FARO werd de voorbije legislatuur ook uitgebreid. De gemiddelde subsidie voor landelijke dienstverlenende organisaties bedraagt 626.000 euro, die voor besturen die een bovenlokale dienstverlenende rol opnemen, 339.000 euro. De organisatie voor het immaterieel erfgoed – Werkplaats immaterieel erfgoed – ontvangt 1,1 miljoen euro.

Dienstverleners zijn meestal voor het grootste deel van hun subsidiëring afhankelijk van de Vlaamse overheid. Bij de bovenlokale rollen is er een cofinanciering voorzien met de steden, gemeenten en de VGC, maar komt het voornaamste deel van de financiering van de Vlaamse overheid.

2.6.2. Evolutie van het budget

In de omgevingsanalyse bij de vorige visienota werd er een totaalbudget vermeld van 68,3 miljoen euro voor 2021, terwijl er hier een budget vermeld wordt van 98,2 miljoen euro voor 2026. Dat betekent dat het budget in nominale cijfers gestegen is met 29,9 miljoen euro, wat neerkomt op een stijging met 44%.

De voorbij legislatuur is er dan ook een financiële versterking gekomen van de cultureelerfgoedsector. In het kader van de erfgoedronde 2024-2028 werd er voor 18 miljoen euro extra budget voorzien. Daarnaast werden ook de eigen instellingen financieel versterkt, onder meer met de heropening van het KMSKA.

Het is echter belangrijk om deze cijfers voldoende te kaderen. De totale inflatie in België voor de periode 2021-2026 bedroeg 23,4%. Vooral in 2022 met de energiecrisis was de inflatie hoog. Er werden de voorbije jaren ook een aantal besparingen doorgevoerd, vaak in de vorm van het niet of gedeeltelijk indexeren van de subsidiebedragen. Rekening houdend met de correctie door inflatie (16 miljoen euro of 23,4% van 68,3 miljoen) bedroeg de netto stijging van het budget in de periode 2021-2026 13,9 miljoen euro.

De interpretatie van de cijfers vraagt een tweede nuancering aangezien de vergelijkingsbasis niet gelijk is. In 2021 werden er namelijk minder organisaties ondersteund dan in 2026, wat betekent dat het budget verdeeld wordt onder meer organisaties.

Werkvorm	Aantal		Budget (euro)		Gemiddeld bedrag per organisatie (euro)		Stijging %
	2021	2026	2021	2026	2021	2026	2021-2026
Eigen instelling ⁹	6	6	19.438.000	28.001.000	3.239.667	4.666.833	44%
landelijk of internationaal museum ¹⁰	22	19	13.360.000	21.697.000	607.273	1.141.947	88%
Bovenlokaal museum	22	29	3.338.000	8.288.000	151.727	285.793	88%
Landelijke archief	7	7	8.521.000	12.241.000	1.217.286	1.748.714	44%
Bovenlokaal archief	3	3	514.000	735.000	171.333	245.000	43%
Landelijke erfgoedbibliotheek	1	3	296.000	1.031.000	296.000	343.667	16%
Bovenlokale erfgoedbibliotheek	0	1	0	104.000	-	104.000	-
Steunpunt	1	1	2.103.000	2.499.000	2.103.000	2.499.000	19%
Landelijke dienstverlener ¹¹	10	10	4.471.000	6.263.000	447.100	626.300	40%
Bovenlokale dienstverleners	27	27	8.019.000	9.159.000	297.000	339.222	14%

⁹ Zie voetnoot 4

¹⁰ Dit zijn de landelijke musea, aangevuld met Musea Brugge. M HKA en KMSKA zijn meegeteld bij de eigen instellingen.

¹¹ de landelijke dienstverlenende organisatie Centrum Kunstarchieven Vlaanderen (CKV) is meegeteld in de cijfers van de eigen instellingen omdat deze werking binnen zich bevindt binnen M HKA.

Organisatie immaterieel erfgoed	1	1	424.000	1.117.000	424.000	1.117.000	163%
Periodieke cultureelerfgoedpublicatie	3	4	151.000	270.000	50.333	67.500	34%
Andere	5	4	1.802.000	1.571.000	360.400	392.750	9%
Totaal	108	115	62.437.000	92.976.000	578.120	808.487	40%

Tabel 9: aantal organisaties en budget per werkvorm

Tabel 9 geeft de evolutie weer van het aantal organisaties en de budgetten per werkvorm. Op basis daarvan is de gemiddelde subsidie per werkvorm berekend. Uit de tabel blijkt dat vooral de (gemiddelde) werkingssubsidie aan de organisatie voor immaterieel erfgoed is gestegen (+163%), gevolgd door de landelijke en bovenlokale musea (88%), de landelijke en bovenlokale culturele archieven (44% en 43%), en de landelijke dienstverlenende organisaties (40%).

De cijfers voor de erfgoedbibliotheken worden vertekend door de lage aantallen organisaties. Voor deze werkvorm is er nog een achterstand tegenover de rest van de sector. Deze achterstand kan verklaard worden doordat het Cultureelerfgoeddecreet pas recent werd opengesteld voor deze werkvorm.

Bij de interpretatie van de cijfers moet er opnieuw rekening gehouden worden met de inflatie. Een stijging lager dan 23% betekent in netto termen dus een achteruitgang. FARO en de bovenlokale dienstverleners bevinden zich in die situatie. Beide waren geen onderdeel van de erfgoedronde 2024-2028, wanneer er een financiële inhaalbeweging werd gerealiseerd. De bovenlokale dienstverleners werken met beleidsperiode van zes jaar. Sinds 2021 is er voor die groep geen nieuwe ronde geweest waardoor het niet mogelijk was de budgetten te verhogen. Voor FARO was er een afzonderlijke aanvraagronde voor de periode 2023-2027, zonder significante versterking van de organisatie.

2.7. Analyse gesubsidieerde organisaties: financiën en personeel

In het kader van het toezicht op de werkingssubsidies rapporteren de gesubsidieerde organisaties jaarlijks beleidsrelevante gegevens aan het Departement Cultuur, Jeugd en Media. Op basis van de rapportering over 2024, ingediend in april 2025, werden de financiële en personeelsgegevens geanalyseerd. Waar mogelijk werden dezelfde categorieën gehanteerd als in de omgevingsanalyse uit 2021, die betrekking had op de rapportering over 2019.

Een aangepaste rapporteringswijze zorgt op enkele punten voor bijkomende informatie en beperkte wijzigingen. In combinatie met een versterkte datacontrole leidde dit tot een merkelijk betere datakwaliteit, een werkpunt dat in de omgevingsanalyse van 2021 expliciet werdesignaleerd.

De geanalyseerde data hebben betrekking op het eerste jaar van de nieuwe beleidsperiode 2024-2028. Voor veel organisaties ging die nieuwe beleidsperiode gepaard met een aanzienlijke verhoging van de werkingssubsidie. Het eerste jaar van de beleidsperiode is daardoor vaak een overgangsjaar, met name op het vlak van kosten. In combinatie met de gewijzigde samenstelling van de groep gesubsidieerde organisaties vergt dit een omzichtige vergelijking met de omgevingsanalyse uit 2019.

De onderstaande analyses zijn gebaseerd op de rapportering over 2024 van de organisaties die werkingssubsidies ontvangen op het Cultureelerfgoeddecreet voor de beleidsperiode 2024-2028. Voor de bovenlokale dienstverleners geldt de beleidsperiode 2021 – 2026. De analyses omvatten de volgende categorieën van gesubsidieerde organisaties:

- cultureelerfgoedinstellingen: 3 organisaties, alle drie musea (beleidsperiode 2019-2023: 2 organisaties);
- landelijk ingedeelde musea: 19 organisaties (beleidsperiode 2019-2023: 23 organisaties);
- bovenlokaal ingedeelde musea: 31 organisaties (beleidsperiode 2019-2023: 31 organisaties);
- landelijk ingedeelde culturele archiefinstellingen: 7 organisaties (beleidsperiode 2019-2023: 7 organisaties);
- bovenlokaal ingedeelde culturele archiefinstellingen: 3 organisaties (beleidsperiode 2019-2023: 2 organisaties);
- landelijk ingedeelde erfgoedbibliotheek: 3 organisaties (beleidsperiode 2019-2023: 3 organisaties);
- bovenlokale erfgoedbibliotheek: 1 organisatie (beleidsperiode 2019-2023: 0 organisaties);

- organisaties met een landelijke dienstverlenende rol: 11 organisaties (beleidsperiode 2019-2023: 11 organisaties);
- steunpunt voor cultureel erfgoed: 1 organisatie (beleidsperiode 2018-2022: 1 organisatie);
- organisatie voor immaterieel erfgoed: 1 organisatie (beleidsperiode 2019-2023: 1 organisatie);
- besturen met een bovenlokale dienstverlenende rol: 27 organisaties (beleidsperiode 2015 - 2020: 21 organisaties);
- periodieke cultureelerfgoedpublicaties: 4 organisaties (beleidsperiode 2019-2023: 0 organisaties – de subsidiëring verliep voor deze beleidsperiode niet via het Cultureelerfgoeddecreet).

Kosten

Deelsector	Totale werkingskost (euro)	Aandeel gehele werkingskost sector	Gemiddelde kost per organisatie (euro)
Cultureelerfgoedinstelling (3)	47.339.331,20	19,27%	15.779.777,07
Landelijk museum (19)	95.315.610,84	38,80%	5.016.611,10
Bovenlokaal museum (31)	45.711.978,36	18,61%	1.474.579,95
Landelijk archief (7)	15.778.728,04	6,42%	2.254.104,01
Bovenlokaal archief (3)	2.400.483,95	0,98%	800.161,32
Landelijke erfgoedbibliotheek (3)	15.815.350,09	6,44%	5.271.783,36
Bovenlokale erfgoedbibliotheek (1)	84.266,67	0,03%	84.266,67
Landelijke dienstverlener (11)	6.520.582,03	2,65%	592.780,18
Steunpunt (1)	2.904.862,54	1,18%	2.904.862,54
Organisatie immaterieel erfgoed (1)	1.082.916,07	0,44%	1.082.916,07
Bovenlokale dienstverlener (27)	11.852.228,15	4,82%	438.971,41
Periodieke cultureelerfgoedpublicatie (4)	838.856,75	0,34%	209.714,19
Totaal (111)	245.645.194,69	99,98%	2.213.019,77

Tabel 10: totale werkingskost per deelsector

De totale gerapporteerde werkingskost van de gesubsidieerde cultureelerfgoedsector bedroeg in 2024 meer dan 245,6 miljoen euro (tabel 10). Het overgrote deel van die kosten is voor rekening van de musea (76,68%). Tenzij anders gespecificeerd, wordt in dit deel met 'de musea' steeds de optelsom van cultureelerfgoedinstellingen, landelijke musea en bovenlokale musea bedoeld.

De volgende tabellen (tabel 11 en 12) geven een gedetailleerd overzicht van de werkingskosten.

Deelsector	Totale werkingskost (euro)	Handelsgoederen (euro)	Diensten en diverse goederen (euro)	Lonen en aanverwante (euro)	Afschrijvingen (euro)	Andere (euro)
Cultureelerfgoedinstelling (3)	47.339.331,20	479.890,05	18.782.238,88	24.511.587,35	2.836.098,07	729.516,85
Landelijk museum (19)	95.315.610,84	1.358.269,20	41.027.464,97	48.561.240,06	3.796.810,62	571.825,99
Bovenlokaal museum (31)	45.711.978,36	896.362,35	12.498.964,63	26.375.165,13	4.634.050,03	1.307.436,22
Landelijk archief (7)	15.778.728,04	38.783,00	3.308.070,47	11.840.833,03	528.854,54	62.187,00
Bovenlokaal archief (3)	2.400.483,95	796,00	650.396,36	1.692.866,17	52.965,28	3.460,14
Landelijke erfgoedbibliotheek (3)	15.815.350,09	-	7.026.686,31	8.788.663,78	-	
Bovenlokale erfgoedbibliotheek (1)	84.266,67	-	4.272,92	73.446,04	6.547,71	
Landelijke dienstverlener (11)	6.520.582,03	9.001,32	1.275.881,18	5.166.416,41	19.564,58	49.718,54
Steunpunt (=1)	2.904.862,54	-	552.414,14	2.334.907,65	15.846,60	1.694,15
Organisatie immaterieel erfgoed (1)	1.082.916,07	-	239.028,30	838.171,64	5.686,13	30,00
Bovenlokale dienstverlener (27)	11.852.228,15	622.037,60	3.909.103,61	7.260.149,69	23.230,79	37.706,46
Periodieke cultureelerfgoedpublicatie (4)	838.856,75	348.486,74	181.616,99	265.520,18	40.354,93	2.877,91
Totaal (111)	245.645.194,69	3.753.626,26	89.456.138,76	137.708.967,13	11.960.009,29	2.766.453,26

Tabel 11: werkingskosten opgedeeld naar kostenposten, per deelsector

Deelsector	Handelsgoederen (euro)	Diensten en diverse goederen (euro)	Lonen en aanverwante (euro)	Afschrijvingen (euro)	Andere (euro)
Cultureelerfgoedinstelling	1,01%	39,68%	51,78%	5,99%	1,54%
Landelijk museum	1,43%	43,04%	50,95%	3,98%	0,60%
Bovenlokaal museum	1,96%	27,34%	57,70%	10,14%	2,86%
Landelijk archief	0,25%	20,97%	75,04%	3,35%	0,39%
Bovenlokaal archief	0,03%	27,09%	70,52%	2,21%	0,14%
Landelijke erfgoedbibliotheek	0,00%	44,43%	55,57%	0,00%	0,00%
Bovenlokale erfgoedbibliotheek	0,00%	5,07%	87,16%	7,77%	0,00%
Landelijke dienstverlener	0,14%	19,57%	79,23%	0,30%	0,76%
Steunpunt	0,00%	19,02%	80,38%	0,55%	0,06%
Organisatie immaterieel erfgoed	0,00%	22,07%	77,40%	0,53%	0,00%
Bovenlokale dienstverlener	5,25%	32,98%	61,26%	0,20%	0,32%
Periodieke cultureelerfgoedpublicatie	41,54%	21,65%	31,65%	4,81%	0,34%
Totaal	1,53%	36,42%	56,06%	4,87%	1,13%

Tabel 12: aandeel verschillende kostenposten ten opzichte van gehele werkingskost, per deelsector

Meer dan de helft van de door de organisaties gerapporteerde kosten zijn personeelskosten. Enkel bij de periodieke cultureelerfgoedpublicaties ligt dat lager dan de helft (31,65%), bij sommige sectoren ligt dit een stuk hoger, tot meer dan 80% van de totale gerapporteerde kost.

De aankoop van diensten en goederen is goed voor meer dan een derde van de kosten.

Andere kosten zijn in vergelijking relatief beperkt, al kunnen zij voor bepaalde deelsectoren een groter aandeel innemen.

Opbrengsten

Deelsector	Totale opbrengsten (euro)	Omzet (euro)	Wijziging voorraad en vast activa (euro)	subsidies, dotaties en legaten (euro)	Andere (euro)	tussenkost inrichtende macht (euro)
Cultureelerfgoedinstelling	49.254.060,44	14.550.387,06	-	25.076.872,17	2.988.370,56	6.638.430,65
Landelijk museum	95.226.309,93	19.351.545,31	-	49.591.724,65	8.980.902,81	17.302.137,17
Bovenlokaal museum	45.448.119,31	7.491.064,65	46.416,11	20.801.734,23	1.176.295,35	16.025.441,19
Landelijk archief	16.033.200,68	756.501,85	-	14.845.899,85	430.798,98	-
Bovenlokaal archief	2.383.463,23	38.038,39	-	1.195.773,38	7.985,35	1.141.666,11
Landelijke erfgoedbibliotheek	13.766.116,29	424.030,55	-	2.206.955,62	31.562,10	11.103.568,02
Bovenlokale erfgoedbibliotheek	100.000,00	-	-	100.000,00	-	-
Landelijke dienstverlener	7.667.840,43	156.835,25	-	7.460.550,66	50.454,52	-
Steunpunt	2.935.496,01	175.995,76	-	2.740.761,18	18.739,07	-
Organisatie immaterieel erfgoed	1.306.304,48	18.968,93	-	1.285.878,82	1.456,73	-
Bovenlokale dienstverlener	12.110.317,80	250.707,54	-	11.778.183,77	14.722,27	66.704,22
Periodieke cultureelerfgoedpublicatie	871.024,62	454.672,89	-	415.447,46	904,27	-
Totaal	247.102.253,22	43.668.748,18	46.416,11	137.499.781,78	13.702.192,01	52.277.947,36

Tabel 13: totale opbrengsten, opgedeeld per deelsector en herkomst

Sinds de Omgevingsanalyse van 2021 is de rapporteringsformat geoptimaliseerd, waardoor er een veel beter zicht is op de reële opbrengsten van organisaties. In het verleden kwam met name de eigen inbreng van inrichtende machten niet goed in beeld, waardoor het ten onrechte leek alsof organisaties grote tekorten opbouwden. Uit de cijfers van 2024 blijkt dat kosten en opbrengsten in grote mate met elkaar in evenwicht zijn.

Het blijft wel zo dat de inbreng van de inrichtende macht op verschillende manieren gerapporteerd wordt: als tussenkomst of als subsidie (van een gemeente aan een gemeentelijk museum bv). De eigen inbreng is dus niet beperkt tot de tabel 'tussenkomst inrichtende macht' (bij de bovenlokale dienstverleners worden bijdragen van gemeenten bijna volledig opgenomen als subsidies). Dat neemt niet weg dat er tussen deelsectoren een opmerkelijk verschil is voor de tussenkomst van inrichtende macht. Dit heeft vaak te maken met de rechtspersoon. Zo zijn veel musea gemeentelijke organisaties, terwijl landelijke archieven in het overgrote deel van de gevallen vzw's zijn.

De omzet (grosso modo gelijk aan de 'eigen inkomsten') is goed voor 18% van de totale opbrengsten, maar ook hier zijn er grote verschillen tussen deelsectoren. Bij musea is het aandeel eigen opbrengsten hoger (dat geldt met name de cultureelerfgoedinstellingen – 29,5% en de landelijke musea – 20,3%). Bij de periodieke cultureelerfgoedpublicaties is dat aandeel opmerkelijk hoog (52,2%), hoewel het in nominale termen om een beperkter bedrag gaat.

	Ticketing (incl. Museumpas)	Andere publieks-activiteiten	Bookshop	Cafetaria	Andere verkoop	Sponsoring	Dienstverlening	Andere
Cultureelerfgoedinstelling	13.503.561,22	38.912,60	550.690,29	151.396,80	1.416,01	50.576,00	170.620,14	83.214,00
Landelijk museum	10.376.968,77	1.949.496,62	1.878.862,87	654.578,93	91.495,29	555.186,89	1.296.433,51	2.548.522,43
Bovenlokaal museum	4.437.132,17	816.110,98	583.962,60	203.862,33	155.196,57	231.349,20	239.015,25	824.435,55
Landelijk archief	2.787,32	44.619,34	9.709,55	-	-	-	259.021,84	440.363,80
Bovenlokaal archief	2.517,67	5.300,70	1.386,41	331,10	127,50	900,00	-	27.475,01

Landelijke erfgoedbibliotheek	117.665,50	-	-	-	1.125,77	6,90	99.860,50	205.371,88
Bovenlokale erfgoedbibliotheek	-	-	-	-	-	-	-	-
Landelijke dienstverlener	-	27.096,45	1.640,19	-	9.480,23	-	90.612,91	28.005,47
Steunpunt	-	63.348,66	-	-	45.042,54	67.604,56	-	-
Organisatie immaterieel erfgoed	-	18.968,93	-	-	-	-	-	-
Bovenlokale dienstverlener	3.986,68	6.879,91	3.870,32	33,19	10.339,58	-	2.298,15	223.299,71
Periodieke cultureelerfgoedpublicatie	1.280,18	188.422,34	20.329,53	-	83.720,10	5.812,34	100.416,10	54.692,30
Totaal	28.445.899,51	3.159.156,53	3.050.451,76	1.010.202,35	397.943,59	911.435,89	2.258.278,40	4.435.380,15

Tabel 14: omzet (inkomsten uit werking), opgedeeld per deelsector en herkomst

De voornaamste bron van omzet is de ticketing, met inbegrip van Museumpas. Ticketing is goed voor 65% van de omzet van de sector en is zoals te verwachten bijna enkel aanwezig bij musea. Bij de andere inkomsten valt vooral de bookshop op (goed voor zo'n 11,7% van de omzet), ook vooral een inkomst bij musea. De gerapporteerde inkomsten uit sponsoring blijven eerder beperkt. Mogelijk is dat afhankelijk van de manier waarop gerapporteerd wordt en zijn die opbrengsten onder andere posten opgenomen. Hetzelfde geldt voor inkomsten uit dienstverlening, die op basis van de rapportering verwaarloosbaar blijven. (tabel 14)

Deelsector	Totaal	Ondersteuning door Vlaamse Overheid					Gemeentes en provincies	Federaal	Europees	Andere	Kapitaal-subsidies
		Werkings-subsidies Cultureel erfgoed decreet	Andere werkings-subsidies of dotatie	Project-subsidies	Overige	Personeels-subsidies					
Cultureel-erfgoedinstelling	25.076.872,17	23.843.227,60	-	357.781,23	-	745.953,54	1.209,80	-	50.000,00	-	78.700,00
Landelijk museum	49.591.724,65	21.585.360,66	633.971,74	2.099.089,18	848.993,71	790.701,55	22.231.803,19	80.000,00	101.893,51	180.027,10	1.039.884,00
Bovenlokaal museum	20.801.734,23	8.881.355,10	1.008.226,04	848.758,69	61.394,05	767.665,78	5.769.620,09	15.170,76	11.320,00	70.686,18	3.367.537,54
Landelijk archief	14.845.899,85	12.204.443,00	50.000,00	380.072,80	1.050,00	926.283,00	366.000,00	101.340,00	-	692.855,64	123.855,41
Bovenlokaal archief	1.195.773,38	713.435,00	-	73.038,50	393,00	138.659,83	-	258.740,00	-	-	11.507,05
Landelijke erfgoedbibliotheek	2.206.955,62	970.502,00	-	10.000,00	908.715,29	20.738,33	297.000,00	-	-	-	-
Bovenlokale erfgoedbibliotheek	100.000,00	100.000,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Landelijke dienstverlener	7.460.550,66	6.161.162,00	403.664,69	230.366,48	-	459.049,56	-	-	25.821,07	145.486,86	35.000,00

Steunpunt	2.740.761,18	2.430.663,00	-	5.500,00	1.276,80	225.406,44	-	-	37.767,03	39.847,91	300,00
Organisatie immaterieel erfgoed	1.285.878,82	1.077.000,00	1.553,75	65.283,45	-	73.822,37	6.000,00	10.000,00	52.219,25	-	-
Bovenlokale dienstverlener	11.778.183,77	8.414.235,03	687.662,29	316.510,37	107.629,52	131.819,45	1.635.202,53	-	61.863,27	-	423.261,31
Periodieke cultureelerfgoed-publicatie	415.447,46	290.000,00	-	78.663,99	-	17.967,51	-	3.000,00	-	2.500,00	23.315,96
Totaal	137.499.781,78	86.671.383,39	2.785.078,51	4.465.064,69	1.929.452,37	4.298.067,36	30.306.835,62	468.250,76	340.884,13	1.131.403,69	5.103.361,27

Tabel 15: verschillende subsidies en dotaties, opgedeeld per deelsector en herkomst

Deelsector	Ondersteuning t.o.v. totale opbrengsten	Ondersteuning door Vlaamse Overheid					Gemeentes en provincies	Federaal	Europees	Andere	Kapitaal-subsidies
		Werkings-subsidies Cultureel erfgoed decreet	Andere werkings-subsidies of dotatie	Project-subsidies	Overige	Personeels-subsidies					
Cultureelerfgoedinstelling	50,91%	48,41%	0,00%	0,73%	0,00%	1,51%	0,00%	0,00%	0,10%	0,00%	0,16%
Landelijk museum	52,08%	22,67%	0,67%	2,20%	0,89%	0,83%	23,35%	0,08%	0,11%	0,19%	1,09%
Bovenlokaal museum	45,77%	19,54%	2,22%	1,87%	0,14%	1,69%	12,69%	0,03%	0,02%	0,16%	7,41%
Landelijk archief	92,59%	76,12%	0,31%	2,37%	0,01%	5,78%	2,28%	0,63%	0,00%	4,32%	0,77%
Bovenlokaal archief	50,17%	29,93%	0,00%	3,06%	0,02%	5,82%	0,00%	10,86%	0,00%	0,00%	0,48%
Landelijke erfgoedbibliotheek	16,03%	7,05%	0,00%	0,07%	6,60%	0,15%	2,16%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Bovenlokale erfgoedbibliotheek	100,00%	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Landelijke dienstverlener	97,30%	80,35%	5,26%	3,00%	0,00%	5,99%	0,00%	0,00%	0,34%	1,90%	0,46%
Steunpunt	93,37%	82,80%	0,00%	0,19%	0,04%	7,68%	0,00%	0,00%	1,29%	1,36%	0,01%
Organisatie immaterieel erfgoed	98,44%	82,45%	0,12%	5,00%	0,00%	5,65%	0,46%	0,77%	4,00%	0,00%	0,00%

Bovenlokale dienstverlener	97,26%	69,48%	5,68%	2,61%	0,89%	1,09%	13,50%	0,00%	0,51%	0,00%	3,50%
Periodieke cultureel-erfgoedpublicatie	47,70%	33,29%	0,00%	9,03%	0,00%	2,06%	0,00%	0,34%	0,00%	0,29%	2,68%
Totaal	55,64%	35,08%	1,13%	1,81%	0,78%	1,74%	12,26%	0,19%	0,14%	0,46%	2,07%

Tabel 16: verschillende subsidies en dotaties in verhouding tot totale werkingskost

Op basis van de rapportering bestaat meer dan de helft van de opbrengsten uit werkingssubsidies en dotaties (55,6%). Indien de inbreng van de inrichtende macht daarbij wordt gerekend, gaat het zelfs om meer dan 3/4de (76,8%) van de opbrengsten. De werkingssubsidies op het Cultureelerfgoeddecreet zijn daarbij goed voor iets meer dan een derde (35,1%) van de totale opbrengsten? De Vlaamse projectsubsidies (op het decreet en daarbuiten) zijn goed voor een kleine 2% van de opbrengsten. (tabel 15 en 16).

Er zijn grote sectorale verschillen, sterk verbonden met de mate waarin organisaties kunnen rekenen op eigen inkomsten (onder meer uit ticketing) en financiële ondersteuning vanuit de inrichtende macht.

Een andere belangrijke bron van inkomsten voor de cultureelerfgoedorganisaties zijn (voornamelijk Vlaamse) personeelssubsidies. Niet alle organisaties ontvangen die, maar in sommige deelsectoren gaat het om een aanzienlijk deel van de inkomsten.

De subsidies van lokale besturen (voornamelijk gemeenten) zijn vaak substantieel voor de financiering van de instellingen, voornamelijk omdat via deze weg soms ook eigen inbreng verrekend wordt.

Belangrijk om op te merken is dat 2024 voor de meeste organisaties ook het begin van de nieuwe beleidsperiode 2024-2028 betekende. 2024 is daardoor een overgangsjaar, waarin verhoogde budgetten nog niet volledig ingezet werden. Sommige organisaties hadden op het einde van 2024 dan ook een reserveopbouw, wat verklaart dat de totale werkingssubsidies en dotaties per deelsector in sommige gevallen hoger zijn dan de gemaakte kosten. Wanneer de organisaties hun vooropgestelde werking ten volle ontplooien, zou die situatie zich in de loop van de beleidsperiode moeten normaliseren.

Deelsector	Aantal personeelsleden		Aantal mannen		% mannen		Aantal vrouwen		% vrouwen	
	Absolute aantal	VTE	Absolute aantal	VTE	Absolute aantal	VTE	Absolute aantal	VTE	Absolute aantal	VTE
Cultureelerfgoedinstelling (3)	404	359,92	153	142,94	37,87%	39,71%	251	216,98	62,13%	60,29%
Landelijk museum (19)	945	707,69	384	295,20	40,63%	41,71%	561	412,49	59,37%	58,29%
Bovenlokaal museum (31)	578	578	204	138,31	35,29%	34,36%	374	236,27	64,71%	57,31%
Landelijk archief (7)	185	141,67	82	68,41	44,32%	48,29%	103	73,26	55,68%	51,71%
Bovenlokaal archief (3)	26	23,03	14	12,70	53,85%	55,15%	12	10,33	46,15%	44,85%
Landelijke erfgoedbibliotheek (3)	129	101,85	56	42,98	43,41%	42,20%	73	58,87	56,59%	57,80%
Bovenlokale erfgoedbibliotheek (1)	2	1,65	1	0,71	50%	43,03%	1	0,94	50,00%	56,97%
Landelijke dienstverlener (11)	99	74,23	33	25,06	33,33%	33,76%	66	49,17	66,67%	66,24%
Steunpunt (=1)	25	21,20	8	7,20	32%	33,96%	17	14	68,00%	66,04%
Organisatie immaterieel erfgoed (1)	15	12,80	2	1,40	13,33%	10,94%	13	11,40	86,67%	89,06%
Bovenlokale dienstverlener (27)	160	107,30	38	24,95	23,75%	23,64%	122	82,36	76,25%	76,36%
Periodieke cultureelerfgoedpublicatie (4)	3	2,20	3	2,20	100%	100%	0	0	0%	0%
Totaal (111)	2571	1928,09	978	762,06	38,04%	39,08%	1593	1166,03	61,96%	59,28%

Tabel 17: aantal personeelsleden in absolute aantallen en in voltijdse equivalenten

Op basis van de beschikbare data stellen de op het decreet gesubsidieerde organisaties 2.571 personeelsleden te werk, goed voor een totaal van 1.933 voltijdse equivalenten. De ruime meerderheid van de personeelsleden is tewerkgesteld bij de musea (75%). (tabel 17)

Ten opzichte van de omgevingsanalyse van 2021 ziet het departement een stijging van het absolute aantal personeelsleden met bijna een vierde (23,8%). Dat komt door de toename van het aantal gesubsidieerde organisaties (onder meer de erfgoedbibliotheeken zorgen voor een significante stijging) en de verhoogde subsidiebedragen, maar vermoedelijk ook door een onder-rapportering in de vorige omgevingsanalyse.

62% van de personeelsleden in de gesubsidieerde sector zijn vrouwen (60,4% in voltijdsequivalenten (vte)), 38% mannen (39,5% in vte). Zowel in absolute aantallen als in vte vergroot de kloof tussen het aantal mannen en vrouwen in de sector ten opzichte van de vorige omgevingsanalyse met zo'n 5 procentpunten (In 2019 was 40,35% van het personeel mannelijk; 42,6% in vte, 59,7% was vrouwelijk; 57,4% in vte).

Deelsector	Lager onderwijs	% van totaal	Secundair onderwijs	% van totaal	Hoger onderwijs KT ¹²	% van totaal	Hoger onderwijs LT ¹³	% van totaal
Cultureelerfgoedinstelling	126	31,19%	66	16,34%	65	16,09%	147	36,39%
Landelijk museum	157	16,61%	280	29,63%	261	27,62%	247	26,14%
Bovenlokaal museum	75	12,98%	213	36,85%	148	26%	142	24,57%
Landelijk archief	8	4,32%	42	22,70%	47	25,41%	88	47,57%
Bovenlokaal archief	1	4%	6	23,08%	2	8%	17	65,38%
Landelijke erfgoedbibliotheek	21	16,28%	21	16,28%	29	22%	58	44,96%
Bovenlokale erfgoedbibliotheek	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	100,00%
Landelijke dienstverlener	0	0,00%	1	1,01%	20	20,20%	78	78,79%
Steunpunt	0	0,00%	1	4,00%	2	8%	22	88,00%

¹² Hoger onderwijs van het korte type

¹³ Hoger onderwijs van het lange type

Organisatie immaterieel erfgoed	2	13,33%	0	0,00%	2	13,33%	11	73,33%
Bovenlokale dienstverlener	0	0%	7	4,38%	49	31%	104	65,00%
Periodieke cultureelerfgoedpublicatie	0	0,00%	0	0,00%	0	0%	3	100,00%
Totaal	390	15%	637	24,78%	625	24%	919	35,74%

Tabel 18: aantal personeelsleden naar opleidingsniveau

Naar opleidingsniveau merkt het departement ten opzichte van de vorige omgevingsanalyse afname van het aantal personeelsleden met een diploma lager onderwijs als hoogste diploma (van 24,6% naar 15%), secundair onderwijs blijft stabiel (24,8%), er is een sterke toename in hoger onderwijs korte type (KT) (van 18% naar 24%) en beperkter in hoger onderwijs lange type (LT) (van 32,9% naar 35,7%).

De meeste werknemers met opleiding lager of secundair onderwijs werken in collectiebeherende organisaties, met name musea en erfgoedbibliotheken. Bij de dienstverleners zijn er weinig werknemers met opleiding lager onderwijs en secundair onderwijs. Dat vertaalt zich uiteraard ook in de percentages werknemers met een diploma hoger onderwijs. (tabel 18)

Deelsector	Lager onderwijs mannen	Lager onderwijs vrouwen	Secundair onderwijs mannen	Secundair onderwijs vrouwen	Hoger onderwijs KT mannen	Hoger onderwijs KT vrouwen	Hoger onderwijs LT mannen	Hoger onderwijs LT vrouwen
Cultureelerfgoedinstelling	65	61	26	40	18	47	44	103
Landelijk museum	101	56	120	160	85	176	78	169
Bovenlokaal museum	35	40	75	138	51	97	43	99
Landelijk archief	3	5	19	23	16	31	44	44
Bovenlokaal archief	0	1	1	5	0	2	13	4
Landelijke erfgoedbibliotheek	12	9	9	12	13	16	22	36

Bovenlokale erfgoedbibliotheek	0	0	0	0	0	0	1	1
Landelijke dienstverlener	0	0	0	1	6	14	27	51
Steunpunt	0	0	0	1	1	1	7	15
Organisatie immaterieel erfgoed	0	2	0	0	1	1	1	10
Bovenlokale dienstverlener	0	0	2	5	8	41	28	76
periodieke cultureelerfgoedpublicatie	0	0	0	0	0	0	3	0
Totaal	216	174	252	385	199	426	311	608

Tabel 19: man-vrouwverhouding per opleidingsniveau in absolute aantallen

Deelsector	Lager onderwijs mannen	Lager onderwijs vrouwen	Secundair onderwijs mannen	Secundair onderwijs vrouwen	Hoger onderwijs KT mannen	Hoger onderwijs KT vrouwen	Hoger onderwijs LT mannen	Hoger onderwijs LT vrouwen
Cultureelerfgoedinstelling	51,59%	48,41%	39,39%	60,61%	27,69%	72,31%	30%	70%
Landelijk museum	64,33%	35,67%	42,86%	57,14%	32,57%	67,43%	32%	68%
Bovenlokaal museum	46,67%	53,33%	35,21%	64,79%	34,46%	65,54%	30%	70%
Landelijk archief	37,50%	62,50%	45,24%	54,76%	34,04%	65,96%	50%	50%
Bovenlokaal archief	0,00%	100,00%	16,67%	83,33%	0,00%	100,00%	76%	24%
Landelijke erfgoedbibliotheek	57,14%	42,86%	42,86%	57,14%	44,83%	55,17%	38%	62%
Bovenlokale erfgoedbibliotheek							50%	50%
Landelijke dienstverlener			0,00%	100,00%	30,00%	70,00%	35%	65%
steunpunt			0,00%	100,00%	50,00%	50,00%	32%	68%
Organisatie immaterieel erfgoed	0,00%	100,00%			50,00%	50,00%	9%	91%

Bovenlokale dienstverlener			28,57%	71,43%	16,33%	83,67%	27%	73%
Periodieke cultureelerfgoedpublicatie							100%	0%
Totaal	55,38%	44,62%	39,56%	60,44%	31,84%	68,16%	34%	66%

Tabel 20: de man-vrouwverhouding per opleidingsniveau in percentage

De man-vrouwverhouding varieert sterker naar het opleidingsniveau. Bij de personeelsleden met enkel een diploma lager onderwijs zijn er meer mannen (mannen 55,4%, vrouwen 44,6%). In de andere categorieën zijn vrouwen de ruime meerderheid. Bij personeelsleden met een diploma hoger onderwijs korte of lange type zijn twee-derde vrouwen (vrouwen 67%, mannen 33%). (tabel 20 en 21)

Deelsector	Directie			Bedienden			Arbeiders			Andere		
	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen
Cultureelerfgoedinstelling	6	3	3	291	97	194	107	53	54	0	0	0
Landelijk museum	27	10	17	693	238	455	186	114	72	39	22	17
Bovenlokaal museum	36	14	22	453	143	310	89	47	42	0	0	0
Landelijk archief	4	2	2	173	75	98	8	5	3	0	0	0
Bovenlokaal archief	2	1	1	22	12	10	2	1	1	0	0	0
Landelijke erfgoedbibliotheek	9	5	4	103	42	61	16	9	7	1	0	1
Bovenlokale erfgoedbibliotheek	0	0	0	2	1	1	0	0	0	0	0	0
Landelijke dienstverlener	5	3	2	94	30	64	0	0	0	0	0	0
Steunpunt	2	1	1	23	7	16	0	0	0	0	0	0
Organisatie immaterieel erfgoed	0	0	0	15	2	13	0	0	0	0	0	0

Cultureelerfgoedcel	9	3	6	147	33	114	0	0	0	4	2	2
Periodieke cultureelerfgoedpublicatie	1	1	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	101	43	58	2018	682	1336	408	229	179	44	24	20

Tabel 21: aantal personeelsleden naar functie

Deelsector	Directie		Bedienden		Arbeiders		Andere	
	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen
Cultureelerfgoedinstelling	50,00%	50,00%	33,33%	66,67%	49,53%	50,47%	-	-
Landelijk museum	37,04%	62,96%	34,34%	65,66%	61,29%	38,71%	56,41%	43,59%
Bovenlokaal museum	38,89%	61,11%	31,57%	68,43%	52,81%	47,19%	-	-
Landelijk archief	50,00%	50,00%	43,35%	56,65%	62,50%	37,50%	-	-
Bovenlokaal archief	50,00%	50,00%	54,55%	45,45%	50,00%	50,00%	-	-
Landelijke erfgoedbibliotheek	55,56%	44,44%	40,78%	59,22%	56,25%	43,75%	0%	100%
Bovenlokale erfgoedbibliotheek	-	-	50,00%	50,00%	-	-	-	-
Landelijke dienstverlener	60,00%	40,00%	31,91%	68,09%	-	-	-	-
Steunpunt	50,00%	50,00%	30,43%	69,57%	-	-	-	-
Organisatie immaterieel erfgoed	-	-	13,33%	86,67%	-	-	-	-
Bovenlokale dienstverlener	33,33%	66,67%	22,45%	77,55%	-	-	50,00%	50,00%
Periodieke cultureelerfgoedpublicatie	100%	0%	100%	0%	-	-	-	-
Totaal	42,57%	57,43%	33,80%	66,20%	56,13%	43,87%	54,55%	45,45%

Tabel 22: aantal personeelsleden naar functie, procentueel

78,4% van de personeelsleden hebben een bediendenstatuut, 15,9% hebben een arbeidersstatuut, 3,9% heeft een directiefunctie. (tabel 22)

Sinds 2024 worden ook met betrekking tot de functies detailgegevens opgedeeld naar geslacht opgevraagd. Hieruit blijkt dat er bij arbeiders een meerderheid mannen is (net zoals in de kleinere categorie ‘andere’), maar bij bedienden en directiepersoneel is de ruime meerderheid vrouwen. Bij bedienden is net geen tweede/derde vrouw (66,2%) en net iets meer dan een derde man (33,8%). Bij het directiepersoneel is 57,4% vrouw en 42,6% man (ter vergelijking, over alle categorieën heen is 60,48 vrouw en 39,5% man). Gezien de vorige omgevingsanalyse hierover geen data bevatte, kunnen op dit vlak geen evoluties vastgesteld worden.

Deelsector	Onbepaalde duur	Duidelijk omschreven werk	Bepaalde duur	Vervangings-overeenkomst
Cultureelerfgoedinstelling	381	4	19	0
Landelijk museum	781	23	134	7
Bovenlokaal museum	517	2	48	11
Landelijk archief	154	1	30	0
Bovenlokaal archief	22	1	3	0
Landelijke erfgoedbibliotheek	120	0	9	0
Bovenlokale erfgoedbibliotheek	0	0	2	0
Landelijke dienstverlener	86	10	3	0
Steunpunt	24	0	1	0
Organisatie immaterieel erfgoed	13	0	2	0
Bovenlokale dienstverlener	130	0	28	2
Periodieke cultureelerfgoedpublicatie	3	0	0	0
Totaal	2231	41	279	20

Tabel 23: het aantal personeelsleden naar type contract

Meer dan 85% van de werknemers heeft een vast contract van onbepaalde duur. Daarnaast hebben zo'n 11% een contract van bepaalde duur. De verschillen tussen de deelsectoren zijn op dit vlak beperkt. (tabel 23) Het is wel belangrijk op te merken dat het énkél gaat over de werknemers die rechtstreeks tewerkgesteld zijn bij de organisatie of een verwante rechtspersoon. Daarnaast werken er ook heel wat zelfstandigen en freelancers in de sector, maar daarover bevat de huidige rapportering geen verdere informatie.

2.8. Analyse van de cultureelerfgoedprojecten

Dit onderdeel geeft een analyse van de projectmatige ondersteuning van de cultureelerfgoedwerking binnen het Cultureelerfgoeddecreet. Het geeft inzicht in de ingediende projectaanvragen (type projecten, geografische spreiding, de verschillende soorten aanvragers en de aangevraagde subsidiebedragen) en in de beoordeling en de beslissing (toegekende subsidiebedragen) van de dossiers. Ten slotte wordt kort verwezen naar de andere projectmiddelen waarop cultureelerfgoedorganisaties aanvragen indienen voor tijdelijke initiatieven.

2.8.1. Analyse van de ingediende aanvragen

Aantal aanvragen

Jaar	Ronde 1	Ronde 2	Totaal per jaar
2023	25	15	40
2024	20	18	38
2025	21	21	42
2026 (enkel R1)	19	-	19 (voorlopig)
2023-2026: 7 rondes			139

Tabel 24: overzicht van aantal ingediende aanvragen per projectronde.

Gemiddeld worden 19 aanvraagdossiers per projectronde ingediend: 96% van de aanvraagdossiers is ontvankelijk (134 dossiers); 5 aanvraagdossiers waren niet ontvankelijk.

De volgende redenen liggen aan de basis van de niet-ontvankelijkheid:

- de aanvraag voldoet niet aan de ontvankelijkheidsvoorwaarde (bovenlokaal niveau of internationaal niveau) - 3 aanvragen;
- de aanvraag werd foutief ingediend (timing/decreet) - 2 aanvragen.

Geografische spreiding

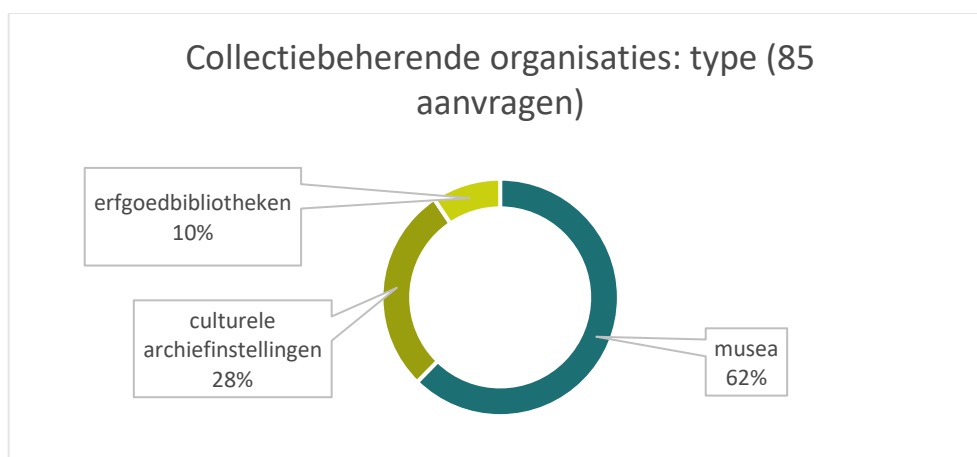
Provincie	2023	2024	2025	2026 (*)	Totaal	
Provincie Antwerpen	12	14	10	7	43	32%
Provincie Oost-Vlaanderen	10	7	9	3	29	22%
Provincie Vlaams- Brabant	7	5	7	4	23	17%
Provincie West-Vlaanderen	7	4	9	2	22	16%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	2	3	6	2	13	10%
Provincie Limburg	1	2	0	1	4	3%

Tabel 25: overzicht van ingediende aanvragen per provincie

Het aantal projectaanvragen per provincie komt ongeveer overeen met het aantal bestaande organisaties, en dus potentiële aanvragers, per provincie. De meeste aanvragen komen uit de provincie Antwerpen. Voor Limburg gaat het om een beperkt aantal aanvragen.

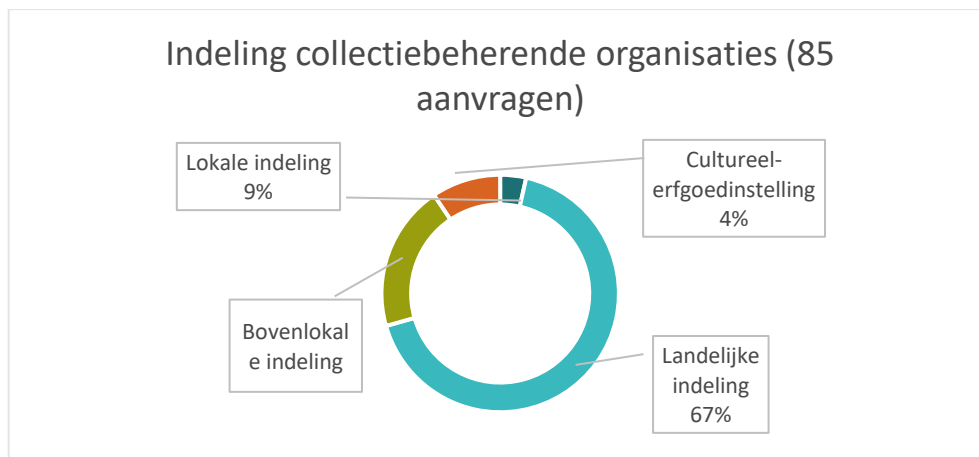
Indeling naar type organisatie

- Collectiebeherende organisaties met kwaliteitslabel

Grafiek 7: verhouding collectiebeherende organisaties die projectsubsidie aanvragen – volgens type.

Van de 134 ontvankelijke aanvragen zijn er 85 ingediend door collectiebeherende organisaties met kwaliteitslabel: 53 aanvragen werden ingediend door musea, 24 aanvragen door culturele archiefinstellingen en 8 aanvragen door erfgoedbibliotheken.

Grafiek 8: verhouding collectiebeherende organisaties die een projectsubsidie aanvragen volgens indeling.

Hoewel de groep bovenlokaal ingedeelde organisaties sinds 2024 iets groter is dan de groep landelijk ingedeelde organisaties, dienen de landelijk ingedeelde organisaties veel vaker aanvragen in.

- Dienstverleners

Er zijn 28 dienstverlenende organisaties die een aanvraag voor een projectsubsidie indienden. Voor 8 aanvragen ging het om een dienstverlenende organisatie op bovenlokaal niveau (29%) en voor 20 aanvragen om een organisatie op landelijk niveau (71%).

Ook hier is er een duidelijk overwicht van de landelijke organisaties, ondanks hun kleinere aantal ten opzichte van de bovenlokale.

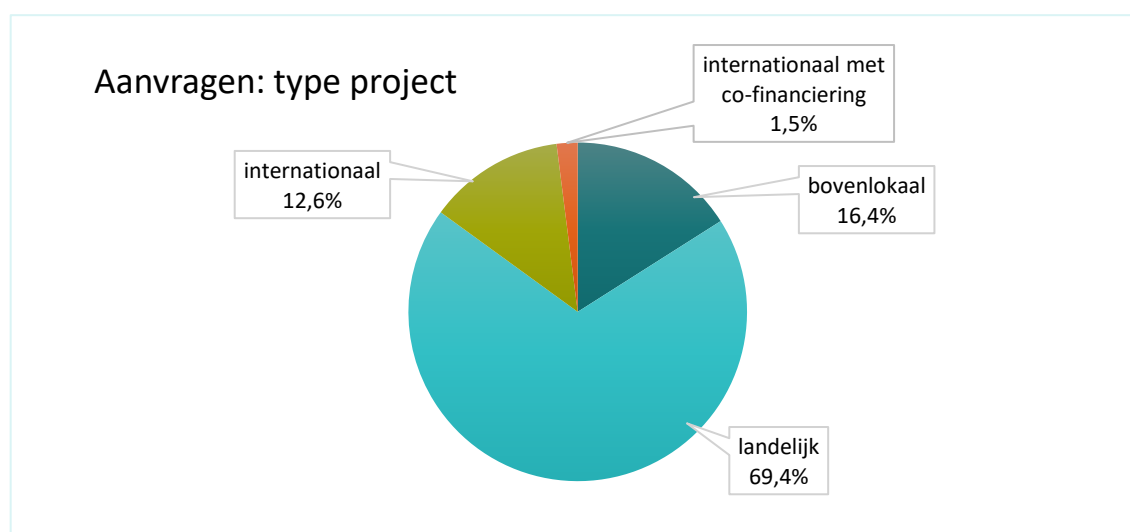
- Andere organisaties

Er werden 21 aanvragen ingediend door organisaties die geen werkingssubsidie ontvangen op het Cultureelerfgoeddecreet en ook niet beschikken over een kwaliteitslabel. Het gaat onder andere over organisaties zoals stedelijke instanties en universiteiten. Daarnaast gaat het over (kleine) vzw's die willen werken rond een specifiek type van cultureel erfgoed. Vaak gaat het over organisaties die buiten de klassieke cultureelerfgoedsector actief zijn.

Indeling volgens type project

Type	Jaar				Totaal	
	2023	2024	2025	2026 (*)		
Bovenlokaal	9	4	4	5	22	16,4%
Landelijk	24	26	30	13	93	69,4%
Internationaal	6	5	5	1	17	12,6%
Internationaal met cofinanciering	0	0	2	0	2	1,5 %

Tabel 26: overzicht van ingediende aanvragen per type van project.

Grafiek 9: verdeling van ingediende aanvragen per type van project.

Bijna 70% van de ingediende aanvragen betreft een landelijk cultureelerfgoedproject. In het verlengde van de eerdere vaststellingen worden meer landelijke (69,4%) dan bovenlokale cultureelerfgoedprojecten (16,4%) ingediend. Het aantal internationale cultureelerfgoedprojecten is laag (12,6%). Het aantal internationale cultureelerfgoedprojecten met cofinanciering is zeer laag (1,5%).

Looptijd van de projecten

Van de ingediende projecten heeft 22% een looptijd van één projectfase van maximum twaalf maanden. Het gaat over 29 aanvragen.

De looptijd van 78% van de ingediende projecten is meer dan één jaar. Projecten kunnen aangevraagd worden voor maximaal 3 fases van één jaar. Van de 105 meerjarige aanvragen hebben 48 projecten twee projectfases (36%) en 57 aanvragen drie fases (42%). Daarnaast kan worden vastgesteld dat 50% van de aanvragers van een meerjarig project een projectsubsidie per projectfase aanvraagt (52 aanvragen). De andere helft vraagt een projectsubsidie aan voor de volledige looptijd (53 aanvragen).

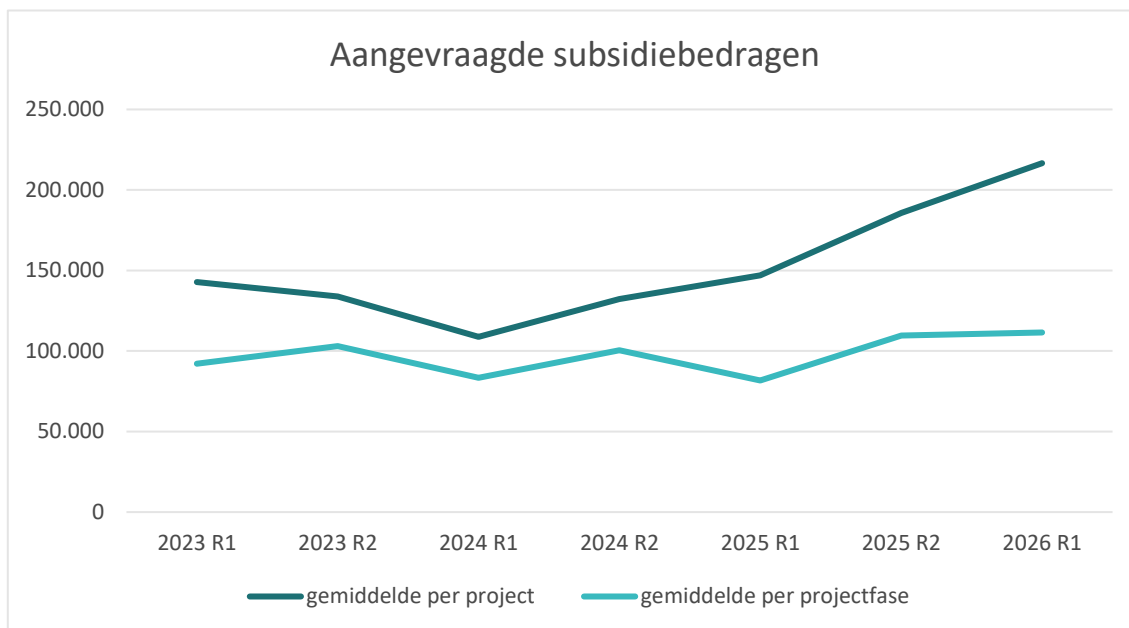
Gevraagde projectsubsidie

	2023 R1	2023 R2	2024 R1	2024 R2	2025 R1	2025 R2	2026 R1
Som totaal aangevraagd (euro)	3.572.446	1.873.334	2.067.358	2.115.193	3.086.683	3.715.453	4.115.855
Aantal ontvankelijk	25	14	19	16	21	20	19
Gemiddelde per project (euro)	142.898	133.810	108.808	132.200	146.985	185.773	216.624
Laagste (euro)	16.261	46.104	33.086	50.156	79.467	14.500	41.067
Hoogste (euro)	279.250	383.199	267.985	244.362	308.986	528.406	613.114
Mediaan (euro)	129.936	113.644	93.903	128.036	125.405	142.709	182.373
Gemiddelde per projectfase (euro)	92.113	103.050	83.364	100.480	81.721	109.714	111.506
Laagste per projectfase (euro)	16.261	46.104	33.086	50.156	29.839	14.500	16.667
Hoogste per projectfase (euro)	163.719	150.680	125.500	159.548	134.555	176.135	223.162
Mediaan per projectfase (euro)	93.396	103.333	88.117	81.012	84.000	108.693	107.640

Tabel 27: overzicht van aangevraagde subsidiebedragen in euro – evolutie per projectronde

De gevraagde subsidiebedragen zijn op enkele jaren tijd gestegen. Het gemiddelde aangevraagd subsidiebudget per project steeg van 142.898 euro (eerste ronde 2023) naar 216.624 euro (eerste ronde 2026). Het gemiddelde aangevraagd subsidiebudget per projectfase steeg ook, weliswaar minder drastisch: van 92.113 euro naar 111.506 euro.

Er zit een grote variatie in de aangevraagde subsidiebedragen. Het kan gaan om relatief lage bedragen maar soms ook om hoge bedragen. In het laatste geval gaat het meestal om aanvragen voor een meerjarig project.

Grafiek 10: evolutie per ronde van aangevraagde subsidiebedragen – per project en per fase

Type project (indeling)	Aantal projecten	Aangevraagde subsidie (gemiddelde) (euro)
Bovenlokaal	22	102.832
Landelijk	93	164.434
Internationaal	17	161.242
Internationaal met cofinanciering	2	125.259

Tabel 28: overzicht van aangevraagde subsidie – per type project

De gevraagde subsidiebedragen voor een landelijk of internationaal cultureelerfgoedproject zijn vergelijkbaar. De gevraagde subsidiebedragen voor een bovenlokaal cultureelerfgoedproject zijn doorgaans iets lager.

Gevraagd projectsubsidie ten opzichte van totale projectkost

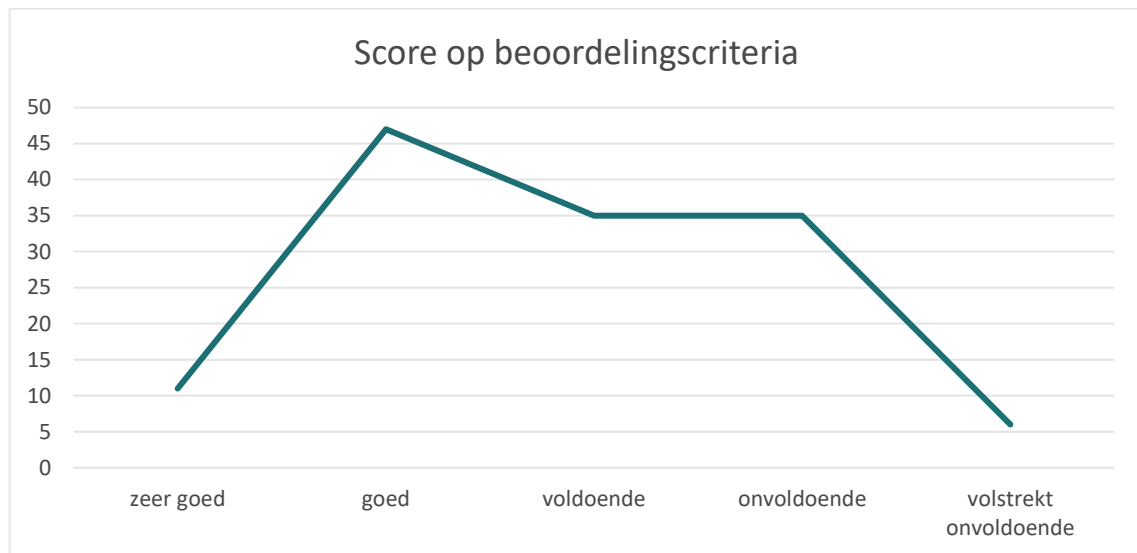
Het gemiddelde van de aangevraagde subsidiebedragen ten opzichte van de totale projectkosten is doorgaans hoog. Gemiddeld wordt er ongeveer 76% van de projectkost als een subsidie aangevraagd.

Er moet wel genuanceerd worden dat (bij sommige gevallen) de totale projectkost alleen de subsidieerbare kosten meetelt. Daardoor komen niet (altijd) alle kosten in beeld. Bij de meeste projecten doen de aanvragers een eigen inbreng in de vorm van niet-subsidieerbare kosten, zoals de inzet van vast personeel. Deze kost wordt dus niet altijd in kaart gebracht.

Meer dan 32 aanvragen (24%) vroegen een projectsubsidie aan die de volledige subsidieerbare projectkost zou dekken. In meer dan 70 aanvragen (50%) werd een projectsubsidie gevraagd aan die minstens 80 % van de projectkosten bedraagt.

2.8.2. Beoordeling en beslissing

Beoordeling: score op subsidievoorwaarden en beoordelingscriteria

Grafiek 11: overzicht van aanvragen en hun scores op beoordelingscriteria.

Van de 134 aanvragen kregen 11 aanvragen een score 'zeer goed', 47 aanvragen een score 'goed', 35 aanvragen een score 'voldoende', 35 aanvragen een score 'onvoldoende' en 6 aanvragen een score 'volstrekt onvoldoende'.

- 93% van de aanvragen (124 dossiers) scoort voldoende op de subsidievoorwaarden.
- 69% van de aanvragen (93 dossiers) scoort positief op de beoordelingscriteria. 31% van de aanvragen (41 dossiers) scoort negatief op de beoordelingscriteria.

- Erkende collectiebeherende organisaties

	Zeer goed		Goed		Voldoende		Onvoldoende		Volstrekt onvoldoende		Totaal aantal aanvragen
Cultureel-erfgoedinstelling	0	0%	2	66,7%	0	0%	1	33,3%	0	0%	3
Landelijke indeling	3	5,3%	26	45,6%	14	24,6%	13	22,8%	1	1,8%	57
Bovenlokale indeling	0	0%	2	11,8%	7	41,2%	8	47,1%	0	0%	17
Lokale indeling	0	0%	3	37,5%	3	37,5%	2	25%	0	0%	8

Tabel 29: overzicht van aanvragen en hun scores op beoordelingscriteria op basis van indeling

De cultureelerfgoedinstellingen dienden tijdens de onderzochte periode 3 aanvragen in. 2 aanvragen (66%) scoorde positief op de beoordelingscriteria.

Een groot aantal collectiebeherende organisaties met een landelijke indeling dienden een aanvraag in. De hoge en positieve beoordelingen vallen hier op. Meer dan helft van de aanvragen scoort 'goed' of 'zeer goed' op de beoordelingscriteria.

Collectiebeherende organisaties met een bovenlokale indeling scoren gemiddeld lager dan de collectiebeherende organisaties met een landelijke indeling: 53% van deze aanvragen scoort positief op de beoordelingscriteria. Het aantal aanvragen met een score 'zeer goed' en 'goed' was beperkt (2 van de 17 aanvragen). 41,2% scoort 'voldoende' op de beoordelingscriteria.

Erkende collectiebeherende organisaties (lokale indeling) scoren gemiddeld hoger op de beoordelingscriteria dan de collectiebeherende organisaties met een bovenlokale indeling. 75% van deze aanvragen scoort positief op de beoordelingscriteria.

	Zeer goed		Goed		Voldoende		Onvoldoende		Volstrekt onvoldoende		Totaal aantal aanvragen
Musea	1	1,9%	21	39,6%	12	22,6%	18	34%	1	1,9%	53
Culturele archiefinstelling	2	8,3%	9	37,5%	9	37,5%	4	16,7%	0	0%	24
Erfgoed-bibliotheek	0	0%	3	37,5%	3	37,5%	2	25%	0	0%	8

Tabel 30: overzicht op basis van type collectiebeherende organisatie (85 aanvragen)

Bij een vergelijking van de beoordeling valt op dat de culturele archiefinstellingen zeer hoge scores halen: 83.3% van de aanvragen scoort positief op de beoordelingscriteria. De erfgoedbibliotheken scoren ook hoog (75% positief). De musea scoren gemiddeld iets lager dan de andere types collectiebeherende organisaties.

- Dienstverlenende organisaties

	Zeer goed		Goed		Voldoende		Onvoldoende		Volstrekt onvoldoende		Totaal aantal aanvragen
Landelijk	3	15%	9	45%	3	15%	5	25%	0	0%	20
Bovenlokaal	2	25%	2	25%	1	12,5%	0	0%	3	37,5%	8

Tabel 31: overzicht op basis van indeling (28 aanvragen)

De dienstverlenende organisaties met een landelijke indeling scoren gemiddeld hoger dan de dienstverlenende organisaties met een bovenlokale indeling: respectievelijk 75% en 62,5% van de aanvragen scoren positief op de beoordelingscriteria.

Beslissing: toegekende projectsubsidies

	Totaal aangevraagd subsidiebudget (euro)	Totaal toegekend subsidiebudget (euro)	Totaal toegekend subsidiebudget in verhouding tot aangevraagd subsidiebudget (euro)	Aantal positieve dossiers (binnen budget)	Aantal positieve dossiers buiten budget	Gemiddeld toegekend subsidiebedrag (euro)
2023 R1	3.572.446	1.619.000	45,3%	15	0	107.933
2023 R2	1.873.334	1.208.000	64,5%	12	0	100.667
2024 R1	2.067.358	1.131.000	54,7%	12	0	94.250
2024 R2	2.115.193	1.496.000	70,7%	12	0	124.667
2025 R1	3.086.683	1.869.000	60,6%	14	0	133.500
2025 R2	3.715.453	1.366.000	36,8%	12	0	113.833
2026 R1	4.115.855	1.328.000	32,3%	10	4	132.800

Tabel 32: overzicht van aantal positieve dossiers per projectronde en toegekende subsidiebedragen

Van de 134 ontvankelijke aanvragen wordt er in 87 gevallen een projectsubsidie toegekend. Het gemiddelde toegekende subsidiebedrag is 115.137 euro. Dat gemiddelde omvat de bedragen van de eenjarige en de meerjarige cultureelerfgoedprojecten.

Tijdens de laatste 7 projectrondes volgde de minister bij de beslissing steeds het voorstel van het departement. De beoordeling van het departement, op basis van de insteken van de externe experts, is daarbij sterk bepalend voor de toekenning van de projectsubsidies.

In 6 van de 7 projectrondes was het mogelijk om alle positief beoordeelde aanvragen een projectsubsidie toe te kennen. Tijdens de projectenronde van 15 september 2025 (eerste ronde 2026) was dit voor de eerste keer niet mogelijk: 4 aanvragen werden positief beoordeeld, maar er waren onvoldoende middelen beschikbaar om deze aanvragen een projectsubsidie toe te kennen.

Organisaties kunnen na het ontvangen van een negatieve beslissing opnieuw indienen in een latere projectronde. Van de 47 negatieve aanvragen gebeurde dat 11 keer tijdens de onderzochte periode. De slaagkansen bij herkansing zijn zeer hoog. Alle 11 dossiers die na een negatieve beslissing opnieuw een dossier indienden, ontvingen bij een volgende indiening een projectsubsidie. Op basis van het advies en de geformuleerde suggesties van het departement kunnen de organisaties hun projectplan gericht bijsturen.

Bij de analyse van deze cijfers werd ook gekeken naar de toegekende subsidiebedragen en de slaagpercentages per type organisatie.

	Aantal dossiers ingediend	Aantal dossiers met een positieve beslissing	Slaag-percentage	Totaal toegekend subsidiebudget (euro)	Gemiddeld toegekend subsidiebedrag (euro)
Collectiebeherende organisaties met kwaliteitslabel	85	56	66%	6.560.000	117.143
Organisaties met dienstverlenende rol	28	19	68%	2.118.000	111.474
Overige organisaties	21	12	57%	1.339.000	111.583

Tabel 33: overzicht van slaagpercentages en toegekende subsidiebedragen per type organisatie.

Bij een vergelijking van de verschillende types organisaties blijkt dat dat de conclusies over de beoordeling en de toekenning van de subsidiebedragen in dezelfde lijn liggen. Dit is logisch, gezien bij de beslissing van de minister het voorstel en de beoordeling van het departement wordt gevolgd.

66% van de collectiebeherende organisaties met een kwaliteitslabel krijgt een projectsubsidie toegekend. Het grootste deel van het budget gaat naar dit type organisatie. Het ging in totaal om 6.560.000 euro. 68% van de organisaties met een dienstverlenende rol krijgt een projectsubsidie toegekend. Het ging in totaal om 2.118.000 euro. De 'overige' organisaties zijn actoren die buiten de 'klassieke' cultureelerfgoedsector actief

zijn. Hoewel het gaat om een lager aantal aanvragen, zijn de resultaten hier eveneens in vele gevallen positief: 57% van de ingediende aanvragen krijgt een projectsubsidie toegekend.

- Erkende collectiebeherende organisaties

	Aantal dossiers ingediend	Aantal dossiers met een positieve beslissing	Slaag-percentage	Totaal toegekend subsidiebudget (euro)	Gemiddeld toegekend subsidiebedrag (euro)
Cultureelerfgoedinstelling	3	2	67%	480.000	240.000
Landelijke indeling	57	40	70%	5.229.000	130.725
Bovenlokale indeling	17	8	47%	555.000	69.375
Lokale indeling	8	6	75%	296.000	49.333

Tabel 34: overzicht op basis van indeling (85 aanvragen).

	Aantal dossiers ingediend	Aantal dossiers met positieve beslissing	Slaag-percentage	Totaal toegekend subsidiebudget	Gemiddeld toegekend subsidiebedrag
Musea	53	32	60%	3.840.000	120.000
Culturele archiefinstelling	24	18	75%	2.254.000	125.222
Erfgoedbibliotheek	8	6	75%	466.000	77.667

Tabel 35: overzicht op basis van type collectiebeherende organisatie (85 aanvragen)

- Dienstverlenende organisaties

	Aantal dossiers ingediend	Aantal dossiers met positieve beslissing	Slaag-percentage	Totaal toegekend subsidiebudget	Gemiddeld toegekend subsidiebedrag
Landelijk	20	14	70%	1.629.000	116.357
Bovenlokaal	8	5	63%	489.000	97.800

Tabel 36: overzicht op basis van indeling (28 aanvragen)

2.8.3. Andere ondersteuning voor cultureelerfgoedprojecten

Binnen de Vlaamse Gemeenschap zijn er nog andere ondersteuningsmogelijkheden voor projecten. Specifiek voor cultureelerfgoedprojecten zijn de volgende instrumenten relevant:

- **Tussenkomen internationale uitwisseling (Cultureelerfgoeddecreet):** Tussen 2022-2025 werden 44 aanvragen ingediend voor internationale tussenkomen op het Cultureelerfgoeddecreet. Daarvan werden 38 aanvragen goedgekeurd voor een totaalbedrag van 101.323 euro. De goedgekeurde bedragen variëren tussen 750 euro en 7.499 euro. De gemiddelde tussenkomsomst bedroeg 2.666 euro.
- **Bovenlokale cultuurprojecten (Bovenlokaal Cultuurdecreet):** Tussen 2022 en 2025 werden 48 aanvragen ingediend door organisaties voor projecten waarvoor 'cultureel erfgoed' werd gekozen als sector. Van deze 48 aanvragen werden 20 aanvragen ingediend door cultureelerfgoedorganisaties die structureel gesubsidieerd zijn op het Cultureelerfgoeddecreet. Bij 5 andere aanvragen was er telkens een cultureelerfgoedorganisatie met een werkingssubsidie op het Cultureelerfgoeddecreet sterk betrokken als projectpartner. Het gaat, bij deze 25 dossiers, vooral om de bovenlokale dienstverlenende organisaties (ongeveer 12 aanvragen), maar ook om de bovenlokale musea (6 aanvragen) en landelijke organisaties (musea, dienstverleners en een culturele archiefinstelling). Van deze 25 dossiers werden voorlopig 14 dossiers goedgekeurd (3 aanvragen wachten nog op een beslissing) voor een totaalbedrag van 1.498.705 euro. De goedgekeurde subsidiebedragen variëren tussen 32.000 euro en 284.625 euro. De gemiddelde projectsubsidie bedroeg 115.285 euro, wat erg vergelijkbaar is met het gemiddelde bedrag op het Cultureelerfgoeddecreet (zie hoger).
- **Innovatieve partnerprojecten (reglement):** Tussen 2019 en 2025 werden 27 aanvragen ingediend door organisaties voor projecten waarbij 'cultureel erfgoed' werd gekozen als sector. Van deze 27 aanvragen werden 21 aanvragen ingediend door cultureelerfgoedorganisaties die beschikken over een kwaliteitslabel of structureel gesubsidieerd zijn op het Cultureelerfgoeddecreet. Het gaat hoofdzakelijk om musea (17 aanvragen). Van de 21 aanvragen werden 6 aanvragen goedgekeurd voor een totaalbedrag van 348.537 euro. De goedgekeurde bedragen variëren tussen 26.236 euro en 79.990 euro.

2.8.4. Samenvattende vaststellingen

- Het aantal ingediende projectaanvragen bedraagt gemiddeld 19 aanvragen per projectronde.
- De ontvankelijkheid van de ingediende aanvragen is hoog (96%).
- Geografische spreiding: het aantal projectaanvragen komt ongeveer overeen met het aantal bestaande organisaties en dus potentiële aanvragers. De meeste aanvragen komen uit de provincie Antwerpen. Voor Limburg gaat het om een beperkt aantal aanvragen.
- Het grootste deel van de aanvragen komt van de collectiebeherende organisaties met een kwaliteitslabel (in totaal 85 aanvragen). De musea zijn hierin de grootste groep (62%), maar ook de culturele archiefinstellingen zetten hier sterk op in (28%). Qua indeling van de collectiebeherende organisaties blijkt dat de landelijk ingediende organisaties veel vaker indienen (67%) dan de bovenlokaal ingedeelde organisaties.
- 70 van de organisaties dienen een aanvraag in voor een landelijk cultureelerfgoedproject. 78% van de aanvragers dient een aanvraag in voor een meerjarig cultureelerfgoedproject.

- De gevraagde bedragen zijn op enkele jaren tijd gestegen. Het gemiddelde aangevraagd subsidiebudget steeg van 142.898 euro (eerste ronde 2023) naar 216.624 euro (eerste ronde 2026). Het gemiddelde aangevraagd subsidiebudget per projectfase steeg ook, weliswaar minder drastisch: van 92.113 euro naar 111.506 euro.
- De slaagkansen van de indieners zijn hoog: 69% van de aanvragen (93 dossiers) scoort positief op de beoordelingscriteria. Van de 134 ontvankelijke aanvragen kregen 87 aanvragen een projectsubsidie toegekend. Het gemiddelde toegekende subsidiebedrag is 115.137,90 euro.
- Cultureelerfgoedorganisaties vragen ook projectsubsidies aan als tussenkomsten voor internationale uitwisseling (Cultureelerfgoeddecreet), de bovenlokale cultuurprojecten (Bovenlokaal Cultuurdecreet) en de Innovatieve partnerprojecten. Vooral het grote aantal toegekende projectsubsidies aan deze organisaties vanuit de subsidielijnen 'Bovenlokale cultuurprojecten' valt daarbij op. De gemiddelde projectsubsidie voor een bovenlokaal cultuurproject bedroeg 115.285 euro, wat erg vergelijkbaar is met het gemiddelde bedrag op het Cultureelerfgoeddecreet.

3. ANDERE INSTRUMENTEN BINNEN HET VLAAMSE CULTURELERFGOEDBELEID

In hoofdstuk 2 ‘Wie is bezig met cultureel erfgoed en cultureelerfgoedwerking?’ ligt de focus op het Cultureelerfgoeddecreet en de sector die dat decreet ondersteunt. In dit deel wordt een overzicht gegeven van de andere instrumenten binnen het Vlaamse cultureelerfgoedbeleid, met name impulsreglementen, het Topstukkendecreet en het Topstukkenfonds, het Indemniteitsdecreet, het Memoriaaldecreet en de instrumenten in het immaterieelerfgoedbeleid. De beschikbare budgetten voor de uitvoering van die instrumenten werden al in ‘[2.6 Ondersteuning van de cultureelerfgoedwerking door de Vlaamse overheid](#)’ toegelicht.

3.1. Impulsreglementen

Aanvullend op de bestaande projectmatige ondersteuningsmogelijkheden binnen het Cultureelerfgoeddecreet kunnen tijdelijke reglementen rond een specifiek thema voor bijkomende impulsen zorgen. Het meest recente impulsreglement betrof de pilootprojecten rond de nalatenschappen kunstenerfgoed (oproepen in 2023 en 2024). Hierbij werd naast de intervisie ook een publicatie uitgebracht met een bundeling van de leerpunten uit de pilootprojecten. Eerdere voorbeelden zijn de oproep voor een inhaalbeweging rond digitale collectieregistratie (2018 - 2020) en de oproep voor het waarden van cultureel erfgoed (2017-2028).

3.2. Topstukkendecreet en Topstukkenfonds

Het Topstukkendecreet van 24 januari 2003, voluit het Decreet houdende bescherming van het roerend cultureel erfgoed van uitzonderlijk belang, beschermt het cultureel erfgoed dat van uitzonderlijk belang is voor Vlaanderen, de ‘topstukken’. Het gaat zowel om de topstukken die op de Topstukkenlijst staan als om de topstukken die niet op die lijst staan, maar wel beantwoorden aan de criteria ‘zeldzaam en onmisbaar’ van het Topstukkendecreet.

Eigenaars kunnen aan de Vlaamse overheid een certificaat van niet-bescherming als topstuk aanvragen. Dat garandeert dat het roerend goed of de verzameling, waarvoor het certificaat werd afgeleverd geen beschermd statuut geniet en vrij buiten Vlaanderen gebracht kan worden.

Zonder voorafgaande toelating mogen topstukken niet buiten Vlaanderen gebracht worden. De Vlaamse overheid kan deze toelating weigeren. In geval van weigering moet de Vlaamse overheid, indien de eigenaar dit vraagt, overgaan tot onderhandelingen over de aankoop van het topstuk tegen de internationale marktwaarde. De Vlaamse overheid is ertoe gehouden om het topstuk aan te kopen of alsnog de gevraagde toelating te verlenen om het topstuk buiten Vlaanderen te brengen.

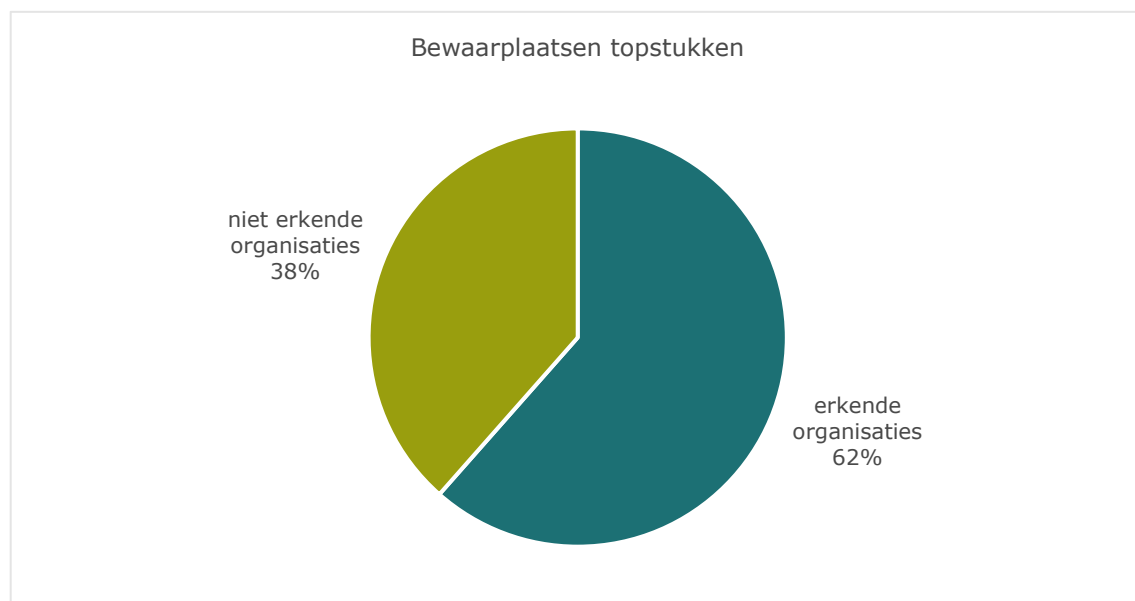
Sinds 1993 geldt er een vergunningsplicht voor het buiten de EU brengen van cultuurgoederen. Die vergunningsplicht werd ingevoegd in het Topstukkendecreet. In 2025 werden 433 EU-aanvragen ingediend, waarvan 398 werden afgeleverd.

Voor de in de Topstukkenlijst opgenomen topstukken gelden extra beschermende maatregelen. De Vlaamse overheid moet toelating geven vooraleer fysieke ingrepen gepleegd worden op die stukken. De conservatie en restauratie kunnen worden gesubsidieerd tot maximaal 80% van de kosten.

Voor het financieren van eventuele aankopen en restauraties van topstukken werd het Topstukkenfonds opgericht (jaardotatie 2025: 1.018.000 euro). De door het Topstukkenfonds verworven stukken worden in langdurige bruikleen gegeven aan musea, culturele archiefinstellingen en erfgoedbibliotheeken in Vlaanderen. De voorbije jaren verwierf de Vlaamse Gemeenschap via het Topstukkenfonds de bijbel van Geraardsbergen (de twaalfde-eeuwse groot bijbel (folioformaat) van de abdij van Geraardsbergen) (562.000 euro) en het schilderij 'De Rode Gordijnen' van Rik Wouters (1.762.000 euro). De bijbel werd in langdurige bewaring gegeven aan de Maurits Sabbebibliotheek, de Onderzoeks- en erfgoedbibliotheek van de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen van de KU Leuven. Het werk van Rik Wouters werd in langdurige bruikleen gegeven aan het Museum van Busleyden (Mechelen). Momenteel bevat de Topstukkenlijst 1.328 topstukken: 1.187 objecten en 141 verzamelingen. Die topstukken zijn verspreid over 257 bewaarplaatsen en bevinden zich vooral in grote steden (68,80% in de vijf kunststeden).

De bewaarplaatsen¹⁴ bevinden zich bij erkende collectiebeherende organisaties, kerken en kloosters, oudheidkundige kringen, stichtingen, privépersonen, ...

Er worden in totaal 806 topstukken of 60,69% van alle topstukken bewaard bij erkende collectiebeherende organisaties, verspreid over 73 bewaarplaatsen (grafiek 12).

Grafiek 12: verdeling van topstukken over erkende en niet-erkende organisaties

¹⁴ Een 'bewaarplaats' duidt op de locatie waar een topstuk bewaard wordt. Een erkende collectiebeherende organisatie kan zo meerdere bewaarplaatsen van topstukken hebben.

Het aantal topstukken per bewaarplaats varieert. De vijf bewaarplaatsen die de meeste topstukken beheren, zijn KMSKA, Museum Plantin-Moretus, Museum Mayer vanden Bergh, Museum voor Schone Kunsten Gent en het S.M.A.K. Samen beheren ze 381 topstukken, iets minder dan een derde (of iets meer dan een vierde) van het totale aantal op de Topstukkenlijst. Het KMSKA beheert met 138 topstukken de meeste.

3.3. Indemniteitsdecreet

Het Indemniteitsdecreet van 21 januari 2022 - voluit het [Decreet tot invoering van een waarborg bij inkomende bruiklenen voor tentoonstellingen](#) - voert een staatswaarborg in die de mogelijke schade 'van nagel tot nagel' en alle risico's dekt bij inkomende bruiklenen voor tijdelijke tentoonstellingen met een internationale uitstraling.

Die staatswaarborg moet ervoor zorgen dat grote tentoonstellingen mogelijk blijven in Vlaanderen. De stijgende financiële waarden van belangrijke bruiklenen, en de daarmee samenhangende stijgende verzekeringskosten, bemoeilijken immers de organisatie van zo'n tentoonstellingen. Voor de tentoonstellingen die een beroep willen doen op het decreet, gelden bepaalde kwaliteitseisen voor klimatologische omstandigheden, veiligheid en beveiliging.

Alleen cultureelerfgoedinstellingen die zijn aangeduid binnen het Cultureelerfgoeddecreet, erkende collectiebeherende organisaties ingedeeld bij het landelijke niveau en erkende universiteitsbibliotheken en -archieven kunnen aanspraak maken op de waarborgregeling.

3.4. Memoriaaldecreet

Het IJzermonument in Diksmuide met de IJzertoren, de Paxpoort, de crypte en het omringende domein is erkend als Memoriaal van de Vlaamse Ontvoogding en Vrede.

Het Memoriaaldecreet van 15 juli 2011 - voluit het [Decreet houdende de erkenning van en de subsidieregeling voor het Memoriaal van de Vlaamse Ontvoogding en Vrede](#) - regelt de subsidiëring voor het Memoriaal en dit voor zowel de onroerende beheersopdracht als de culturele opdracht. Het voorziet:

- een subsidie voor de instandhouding, de herstelling, het onderhoud en de verbetering van het Memoriaal;
- een subsidie voor:
 - o het museum van het Memoriaal, met focus op de Eerste Wereldoorlog en de Vlaamse emancipatiebeweging;
 - o culturele, gemeenschapsvormende, educatieve, maatschappelijk activerende of sensibiliserende initiatieven gekoppeld aan de herinnerings- en herdenkingsfunctie en de vredesboodschap van het Memoriaal en de thema's bewustwording, vrede, vrijheid en verdraagzaamheid.

Een jaarlijkse werkingssubsidie wordt toegekend per vijfjarige beleidsperiode. De huidige periode is 2022-2026. Het Departement Cultuur, Jeugd en Media voert samen met het Agentschap Onroerend Erfgoed het decreet uit.

3.5. Instrumenten in het immaterieelerfgoedbeleid

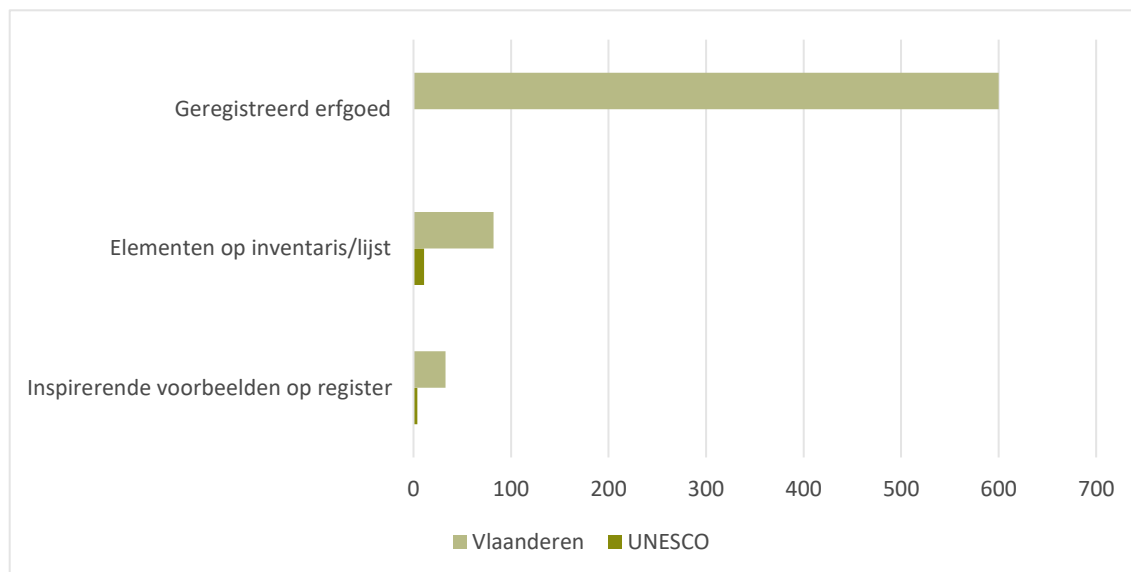
Verskillende beleidsinstrumenten ondersteunen het immaterieelerfgoedbeleid. Via het Cultureelerfgoeddecreet worden verschillende organisaties gesubsidieerd die een actieve rol opnemen in het ondersteunen en begeleiden van erfgoedgemeenschappen en het borgen van immaterieel erfgoed. Zo groeide een fijnmazig netwerk van dienstverleners. Er wordt sterk ingezet op taakafspraken en goede samenwerking, in eerste instantie via het domeinnetwerk immaterieel erfgoed, dat wordt gecoördineerd door Werkplaats immaterieel erfgoed, die als organisatie voor immaterieel erfgoed in het decreet wordt ondersteund.

Het platform immaterieelerfgoed.be heeft een centrale plaats binnen de werkzaamheden van het immaterieelerfgoednetwerk van organisaties en erfgoedgemeenschappen in Vlaanderen, en binnen het beleid. Het zorgt ervoor dat alles wat met het beleid en de praktijk te maken heeft zichtbaar, vindbaar en raadpleegbaar is. De Vlaamse overheid is eigenaar van het platform. Het dagelijks beheer van het platform is in handen van Werkplaats immaterieel erfgoed. Vanuit de werking als organisatie voor immaterieel erfgoed wordt het platform ook gestaag verder uitgebouwd en als werkinstrument voor het brede erfgoedveld ontwikkeld.

Sinds 2008 heeft de Vlaamse overheid een inventaris van het immaterieel erfgoed, waarop momenteel 82 elementen op staan (bij de vorige omgevingsanalyse, in 2021, waren dat er 63). Twee keer per jaar kunnen erfgoedgemeenschappen erfgoed laten opnemen in de Inventaris Vlaanderen. Zo engageren ze zich voor een duurzame erfgoedzorg en nemen ze actie opdat het erfgoed wordt doorgegeven aan toekomstige generaties. Aan de opname is een erkenning door de Vlaamse overheid verbonden.

Vooraleer erfgoedgemeenschappen hun erfgoed officieel kunnen laten erkennen op de Inventaris, moet het erfgoed geregistreerd zijn op immaterieelerfgoed.be. Sommige gemeenschappen kiezen ervoor om via deze registratie enkel hun erfgoed zichtbaar te maken, zonder een erkenningsaanvraag. Momenteel zijn er zo'n 600 geregistreerde elementen (in 2021 waren dat er 206).

Daarnaast kunnen erfgoedgemeenschappen de zorg voor hun erfgoed laten uitgroeien tot een voorbeeldpraktijk voor anderen via het Register van Inspirerende Voorbeelden rond het Borgen van Immaterieel Erfgoed. Op het Register staan momenteel 33 praktijken (in 2021 waren dat er 16).

Grafiek 13: aantal elementen en praktijken op verschillende lijsten van Vlaanderen en UNESCO

Deze drie lijnen lopen allemaal via immaterieelerfgoed.be. De opvolging van de geregistreerde elementen loopt via Werkplaats immaterieel erfgoed. De Vlaamse overheid staat in voor de opvolging van de Inventaris en het Register.

Er staan 11 elementen uit Vlaanderen op de Representatieve lijst van het immaterieel erfgoed van de Mensheid van UNESCO (2021: 9). Op het Register van programma's, projecten en activiteiten die het best de doelstellingen en principes van de Conventie weerspiegelen, staan er 4 Vlaamse praktijken (2021: 2).

De beurzen voor het doorgeven van vakmanschap geven vakmensen ruimte om zich intensief te wijden aan het doorgeven en verwerven van vakmanschap. In de periode 2018-2023 werden 125 beurzen toegekend. In 2025-2026 loopt een traject rond de toekomst van dit instrument.

4. BEHEER VAN COLLECTIE EN INSTELLINGEN VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP

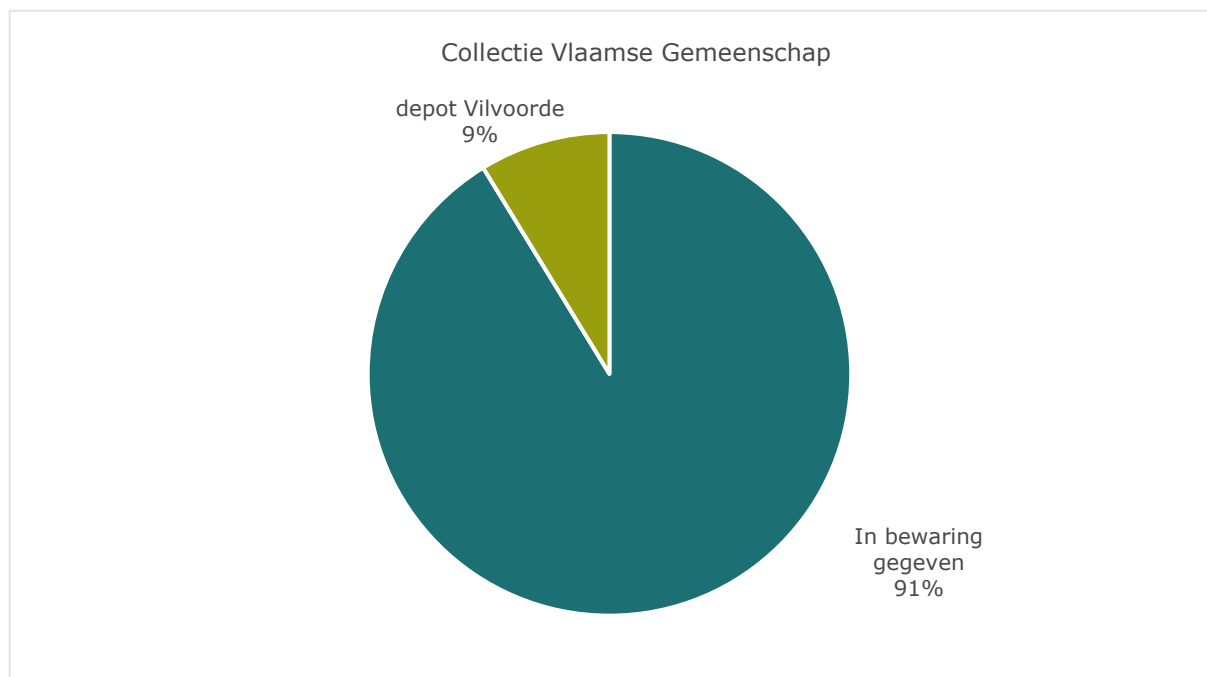
4.1. Collectie Vlaamse Gemeenschap

De Vlaamse Gemeenschap beheert een collectie van meer dan 40.000 objecten.

Waardevolle, museale objecten worden in langdurige bewaring gegeven aan erkende collectiebeherende organisaties. De voorwaarden hiervoor worden opgenomen in een bewaargevingsovereenkomst. Aan de landelijk erkende musea wordt een grote autonomie toegekend in het beheer van de in bewaringgegeven objecten. Zij nemen zelf beslissingen over restauratie of bruiklenen en rapporteren daar jaarlijks over. Een uitzondering wordt gemaakt voor de in bewaring gegeven topstukken.

De collectie wordt ook getoond via bruiklenen voor tijdelijke tentoonstellingen.

Niet-museale objecten uit de collectie kunnen ingezet worden voor het verfraaien van (semi-)publieke ruimten van organisaties binnen de publieke sector (kabinetten, Vlaamse overheidsgebouwen, lokale besturen, universiteiten en hogescholen, justitie ...). Deze bewaargevingen worden opgevolgd via standplaatsbezoeken en met een op maat ontwikkeld digitaal opvolgingssysteem.

Grafiek 14: verdeling van collectie van de Vlaamse Gemeenschap naar bewaarplaats

Ongeveer 5000 objecten die niet in bewaring zijn gegeven worden bewaard in het depot voor de Collectie Vlaamse Gemeenschap op de Kennissite in Vilvoorde (grafiek 14). Daar ondergaan ze een grondige

toestandscontrole, reiniging, conservatieve ingrepen... Ze worden gefotografeerd voor ontsluiting en zijn te bezichtigen voor nieuwe bewaargevingen of in het kader van restauratie- en inlijstopdrachten.

De Collectie Vlaamse Gemeenschap wordt momenteel uitgebreid door het aankopen van topstukken en sleutelwerken (via het Topstukkenfonds), door de regeling aankoop hedendaagse kunst binnen het Kunstendecreet (vanaf 2016), door occasionele schenkingen, overdachten of handgiften en door aankopen ter versterking van de collectie van het M HKA. De collectie kende een aanzienlijke groei in 2018 door de overdracht van provinciale collecties naar aanleiding van de afslanking van de bevoegdheden van de provincies.

4.2. Eigen instellingen

De Vlaamse overheid is inrichtende macht van een aantal eigen musea en erfgoedinstellingen.

Instellingen opgericht en beheerd door Vlaamse overheid

KMSKA, M HKA, en Kasteel van Gaasbeek zijn instellingen die opgericht zijn en sinds lange tijd beheerd worden door Vlaanderen. De rechtsvorm van die instellingen varieert: KMSKA en M HKA zijn beide vzw's, Kasteel van Gaasbeek maakt als 'dienst in afzonderlijk beheer' deel uit van het Departement Cultuur, Jeugd en Media.

Overdracht van provinciale instellingen naar Vlaamse overheid

Door de afslanking van de provincies kwamen er nog musea, erfgoedinstellingen en collecties in beheer van de Vlaamse overheid. Volgende provinciale instellingen en collecties werden overgedragen naar de Vlaamse overheid vanaf 1 januari 2018:

- Mu.ZEE en het Permekemuseum (West-Vlaanderen);
- Collectie Bulskampveld (West-Vlaanderen);
- Architectuurarchief Provincie Antwerpen (Antwerpen);
- Roger Raveelmuseum (Oost-Vlaanderen);
- Lijsternest (West-Vlaanderen).

Voor elk van die instellingen, en de eraan verbonden collectie en middelen, werd een gepast beheer gezocht. Binnen dat kader kregen enkele organisaties in het veld een bijkomende opdracht in het beheer of de inhoudelijke werking van enkele overgedragen instellingen, met name Centrum Agrarische Geschiedenis voor het beheer van de Collectie Bulskampveld, het Vlaams Architectuurinstituut voor het beheer van het Architectuurarchief Provincie Antwerpen en het Letterenhuis (Antwerpen) voor de inhoudelijke werking van het Lijsternest. De Vlaamse overheid neemt sinds 2018 het beheer van het Lijsternest en het Roger Raveelmuseum op (inkanteling in het departement) en is medebestuurder van Mu.ZEE geworden

(medebestuur via vzw Mu.ZEE met de stad Oostende), waardoor deze laatste drie eveneens als eigen instelling worden beschouwd.

Hertekening van de eigen museale instellingen

In overeenstemming met het Cultureelerfgoeddecreet dienden de eigen museale instellingen (KMSKA, M HKA, Mu.ZEE, Kasteel van Gaasbeek en Roger Raveelmuseum) in het voorjaar van 2025 een aanvraag in voor een beleidsperiode 2026-2030. Voor de beoordeling van deze aanvragen werd een beroep gedaan op een commissie van internationale experts. Op basis van de adviezen formuleerde de minister van Cultuur de intentie om het landschap van de eigen instellingen grondig te hertekenen. De Vlaamse Gemeenschap zal daarbij de verantwoordelijkheid overnemen voor drie musea die onder beheer zijn van een andere inrichtende macht: het S.M.A.K. in Gent, het Hof Van Busleyden in Mechelen en Felix Art & Eco Museum in Drogenbos. Deze organisaties worden dus ook eigen instellingen van de Vlaamse Gemeenschap.

De Strategische Visienota Kunsten en Cultureel Erfgoed gaat verder in op de ambities van dit traject.

Voor de eigen instellingen wordt een afzonderlijk beleid gevoerd. De bepalingen in het Cultureelerfgoeddecreet en de Strategische Visienota Cultureel Erfgoed zijn voor deze organisaties evenwel evenzeer van toepassing als voor gesubsidieerde collectiebeheerders die de Vlaamse overheid niet zelf beheert. Elk van de instellingen die de Vlaamse overheid beheert, in eigen beheer of verzelfstandigd, is ingebed en gepositioneerd binnen het erkennings- en indelingssysteem van het Cultureelerfgoeddecreet. De erkenning en indeling geeft de schaalgrootte, omvang en relevantie van de werking weer en geeft het ambitieniveau aan dat voor die instellingen vooropgesteld is.

De Vlaamse overheid is tot slot ook mede inrichtende macht van Kazerne Dossin: memoriaal, museum en documentatiecentrum over Holocaust en mensenrechten in Mechelen.

5. INTERNATIONALE KADERS EN TENDENSEN

5.1. Internationale kaders

De Vlaamse overheid baseert zich op internationale referentiekaders voor het vormgeven van haar cultureelerfgoedbeleid. Het gaat om internationale normen en standaarden, maar vooral om internationale verdragen en beleidskaders. Eenmaal geratificeerd houden die verdragen ook verplichtingen in voor de Vlaamse overheid.

De conceptnota Naar een duurzame cultureelerfgoedwerking in Vlaanderen. Een langetermijnvisie voor cultureel erfgoed en cultureelerfgoedwerking in Vlaanderen (maart 2016) geeft een overzicht van de belangrijkste verdragen, conventies en richtlijnen die tot stand kwamen vanuit UNESCO, de Raad van Europa en de Europese Unie.

Specifiek voor het Cultureelerfgoeddecreet zijn de volgende conventies de belangrijkste richtinggevende kaders:

- [Kaderconventie van de Raad van Europa over de Waarde van Cultureel Erfgoed voor de Samenleving \(Faro, 2005\)](#);
- [Conventie voor de bescherming en de promotie van de diversiteit van culturele uitingen \(UNESCO, 2005, geratificeerd door België op 19 juli 2013\)](#);
- [Conventie voor het borgen van het immaterieel cultureel erfgoed \(UNESCO, 2003, aanvaarding door België op 24 maart 2006\)](#).

Recente internationale kaders met bijzondere relevantie voor de cultureelerfgoedsector zijn:

- [Europese Erfgoedstrategie voor de 21ste eeuw](#): met de Strategie 21 wil de Raad van Europa zijn lidstaten stimuleren en helpen om de grote erfgoedconventies, zoals de Conventies van Valletta, Firenze, Faro en Granada, in de praktijk om te zetten. De Strategie 21 biedt een kader voor een omvattend erfgoedbeleid en -beheer en is een gevolg van de Verklaring van Namen van april 2015. Toen gingen de bevoegde ministers akkoord om een gedeelde en geïntegreerde aanpak van erfgoedbeheer te promoten. De Strategie 21 werd in april 2017 in Cyprus gelanceerd. Die strategie van de 21ste eeuw reikt concrete handvaten aan met een focus op de sociale dimensie van erfgoed, economische en ruimtelijke ontwikkelingen, en kennis en educatie.
- [Verordening \(EU\) 2019/880 van het Europees Parlement en de Raad van 17 april 2019](#) betreffende het binnenbrengen en de invoer van cultuurgooederen;
- [Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development](#): die resolutie werd aangenomen door de Verenigde Naties op 25 september 2015. Daarin is een doelstelling opgenomen voor het beschermen en veiligstellen van erfgoed: *SDG 11. Duurzame steden en gemeenschappen - Doelstelling 4. De inspanningen verhogen om het culturele en natuurlijke erfgoed van de wereld te beschermen en veilig te stellen.*

5.2. Internationaal aanvaarde deontologische codes

Voor de verschillende types cultureelerfgoedwerking bestaan internationaal aanvaarde deontologische codes. Voor de erkende en gesubsidieerde organisaties waarop het Cultureelerfgoeddecreet zich baseert, zijn met name de codes van ICOM, ICA en IFLA richtinggevend.

Van erkende en gesubsidieerde organisaties wordt verwacht dat zij deze internationale codes kennen en toepassen. Het toekennen van een kwaliteitslabel aan collectiebeherende organisaties bouwt daarop.

Het onderzoeksrapport dat FARO opmaakte ter voorbereiding van de visienota rond de internationale tendensen geeft een uitgebreider overzicht van aanvaarde deontologische codes:

Domein	Organisatie	Code
Conservatie-restauratie	European Confederation of Conservator-Restorers' Organisations (E.C.C.O.)	Professional guidelines Code of Ethics
	The institute of Conservation (Icon)	Professional standards and Judgment & Ethics
Musea	International Council of Museums (ICOM)	ICOM Code of ethics
	The Museum Store Association (MSA)	MSA Code of ethics
Archiefinstellingen	International Council of Archives (ICA)	ICA Code of Ethics
Bibliotheken	International Federation of Library Associations and Institution (IFLA)	IFLA Code of Ethics for Librarians and other Information Workers
Immaterieel erfgoed	UNESCO	Ethical Principles for Safeguarding Intangible Cultural Heritage

Tabel 37: overzicht van internationale deontologische codes

Organisaties kunnen daarnaast zelf ethische codes en richtlijnen ontwikkelen voor verschillende domeinen van hun werking. Ze kunnen ook samenwerken met andere erfgoedorganisaties om bijkomende afspraken op Vlaams niveau te maken.

Er bestaan al voorbeelden zoals de beroepscode van de VVBAD en de ethische principes verbonden aan de Inventaris Immaterieel Erfgoed.

6. ERFGOEDBELEID VAN ANDERE OVERHEDEN

In Vlaanderen nemen diverse overheden verantwoordelijkheden op binnen het erfgoedbeleid. Zij investeren in cultureelerfgoedwerking en leggen eigen accenten. Een belangrijk uitgangspunt in het cultureelerfgoedbeleid van de voorbije decennia is de complementariteit tussen de verschillende bestuursniveaus.

De taken die deze overheidsniveaus op zich namen, waren de voorbije jaren onderhevig aan bestuurlijke hervormingen. Met de afslanking van de provincies werd het complementaire beleid grondig hertekend. De regiovorming vormt een recent evolutie met impact op het cultureelerfgoedbeleid. Het aanpassen van beleid aan dergelijke bestuurlijke wijzigingen vraagt tijd. Deze bewegingen leiden tot een heroriëntering van de rol van de Vlaamse overheid en van haar relatie met andere besturen.

6.1. Steden, gemeenten en de Vlaamse Gemeenschapscommissie

Steden en gemeenten zijn van oudsher belangrijke actoren binnen het erfgoedbeleid, onder meer als eigenaars van belangrijke collecties en als inrichtende macht, oprichter of beheerder van de meeste collectiebeherende organisaties in Vlaanderen. Voor vele musea, culturele archiefinstellingen en erfgoedbibliotheken dragen zij de hoofdverantwoordelijkheid en voorzien ze aanzienlijke middelen.

Daarnaast investeren steden en gemeenten op het lokaal niveau in initiatieven, verenigingen en vrijwilligers die zich inzetten voor erfgoed. Vanuit het opnemen van een dienstverlenende rol op bovenlokaal niveau ontwikkelen vele steden en gemeenten, individueel of via intergemeentelijke samenwerking, een bovenlokaal cultureelerfgoedbeleid.

De Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) neemt een gelijkaardige rol op voor het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad en ontwikkelt er onder meer een depotbeleid.

Voor de beleidsafstemming tussen beide bestuursniveaus, de Vlaamse overheid enerzijds en steden, gemeenten en de VGC anderzijds, zijn afspraken opgenomen in het Cultureelerfgoeddecreet. Zo worden steden en gemeenten en de VGC betrokken bij de opmaak van de Strategische Visienota Cultureel Erfgoed. Zij worden gehoord bij de erkenning van collectiebeherende organisaties en bij de toekenning van werkingsubsidies aan cultureelerfgoedorganisaties op hun grondgebied.

Ook bij het sluiten van een beheersovereenkomst met de cultureelerfgoedinstellingen die op hun grondgebied gevestigd zijn, worden steden en gemeenten of de VGC betrokken.

Verschillende bestuurlijke wijzigingen hebben een impact op het lokale cultureelerfgoedbeleid en het bredere lokale cultuurbeleid.

Afslanking van provincies

De afslanking van de bevoegdheden van de provincies (zie punt [6.2](#)) had een grote impact op de relatie tussen de Vlaamse overheid en de steden en gemeenten, en op de rol die steden, gemeenten of intergemeentelijke samenwerkingsverbanden opnemen. Zij zetten vandaag sterker in op uitdagingen zoals eerstelijnszorg voor erfgoedzorg en -ontsluiting, en in het bijzonder op registratie- en depotuitdagingen.

Waar organisaties vroeger bij de provincies terechtkonden, vinden zij vandaag vaker hun weg naar lokale besturen.

Autonomie van het lokale cultuurbeleid

De gemeentebesturen zijn sinds 2016 zelf volledig verantwoordelijk voor het voeren van een lokaal cultuurbeleid. De middelen voor het cultuurbeleid van de Vlaamse gemeenten zijn vanaf 1 januari 2016 geïntegreerd in het Gemeentefonds en zijn niet langer geoormerkt.

Dat geldt ook voor de middelen voor het lokale jeugd-, sport- en flankerend onderwijsbeleid, voor ontwikkelingssamenwerking, integratie en kinderarmoedebestrijding. Sinds 2018 zijn ook de middelen voor de faciliteitengemeenten in de Vlaamse Rand ook geïntegreerd in het Gemeentefonds. Daardoor zijn de voorwaarden voor het verkrijgen van die middelen en de daaraan gekoppelde rapporteringsplicht weggefallen.

De Vlaamse overheid had tot 2016 een aansturende en controlerende rol, maar treedt nu meer ondersteunend en stimulerend op. Voor de gemeenten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest blijft het decreet Lokaal cultuurbeleid van kracht. De ondersteuning van intergemeentelijke samenwerking voor afstemming van het cultuuraanbod en communicatie liep tot en met 2019 en krijgt sinds 2020 een vervolg in het Bovenlokale Cultuurdecreet. De ondersteuning van intergemeentelijke samenwerking voor het opnemen van een bovenlokale dienstverlenende rol voor cultureel erfgoed verloopt via het Cultureelerfgoeddecreet.

Regiovorming

Een recente bestuurlijke hervorming met impact op die intergemeentelijke samenwerking is de zogenoemde *regiovorming*. In 2022 legde de Vlaamse Regering vijftien referentieregio's vast. Die afbakening heeft tot doel meer coherentie te brengen in de intermediaire structuren en bovenlokale samenwerking te stimuleren. De afbakening heeft impact op de ondersteuning aan intergemeentelijke samenwerkingsverbanden vanuit het Bovenlokaal Cultuurdecreet en vanuit het Cultureelerfgoeddecreet. De intergemeentelijke samenwerkingsverbanden moeten zich conformeren aan de bepalingen van de regiovorming.

Brusselse bevoegdheden

Conform de bijzondere wet met betrekking tot de Brusselse Instellingen van 12 januari 1989, zoals aangepast na de zesde staatshervorming, oefent Brussel de bevoegdheden uit op het vlak van schone kunsten, cultureel patrimonium, musea en bi-culturele aangelegenheden, voor zover deze van gewestelijk belang zijn.

Hervorming OCMW's

Nog een bestuurlijke hervorming met gevolgen voor het Vlaams erfgoed is het opgaan van de OCMW's in de gemeentebesturen op 1 januari 2019. Zowel het gebouwenbestand, de (historische) archieven en de erfgoedcollecties die tot dan door het OCMW werden beheerd, vallen onder de exclusieve bevoegdheid van het gemeentebestuur. Op veel plaatsen bracht dat een herschikking en rationalisering met zich mee van bijvoorbeeld de collectiebewaarplaatsen. Historische collecties werden soms verhuisd en gecentraliseerd om hun behoud en beheer beter te kunnen verzekeren. Samen met de collectiestukken werden vaak ook de medewerkers in eenzelfde team opgenomen.

6.2. Provincies

Tot eind 2017 voerden de provincies een provinciaal cultureelerfgoedbeleid. Het Vlaams Regeerakkoord 2014-2019 kondigde een verdere afbouw van de bevoegdheden van de provincies verder aan. Sinds 1 januari 2018 nemen de provincies geen culturele bevoegdheden meer op. Culturele taakstellingen en instellingen werden overgedragen naar het Vlaamse of lokale overheidsniveau. Door de afslanking van de provincies kwam een einde aan het complementaire cultureelerfgoedbeleid waarbij een taakverdeling gold tussen de Vlaamse overheid, de provincies en de steden en gemeenten.

Het Decreet houdende de vernieuwde taakstelling en gewijzigde financiering van de provincies (18 november 2016) legt de overdracht van de taakstelling vast, met name door de bepaling in de bijlage bij de memorie van toelichting 'de persoonsgebonden taken van de provincies'.

De structurele ondersteuning van bovenlokaal ingedeelde collectiebeherende organisaties was een provinciale taakstelling maar werd al ingebed binnen het Cultureelerfgoeddecreet van 2017. Vanaf 1 januari 2018 werden daarnaast volgende taken overgenomen door de Vlaamse overheid:

- Het ontwikkelen van een regionaal netwerk van cultureelerfgoeddepots (meer bepaald de regierol voor de depotproblematiek);
- Het ontwikkelen van een dienstverlening voor cultureelerfgoedbeheerders, in hoofdzaak door het provinciale consulentschap;
- Het coördineren en opzetten van regionale aggregatie- en preservatie-initiatieven voor digitaal cultureel erfgoed met het oog op duurzame toegankelijkheid overgenomen door de Vlaamse overheid.

De periode 2018-2019 vormde een overgangsfase na de afslanking van de provincies waarbij die taken en instrumenten bij het Departement Cultuur, Jeugd en Media ingebed waren. In de Strategische Visienota Cultureel Erfgoed 2021 werd, in samenwerking met de minister bevoegd voor Onroerend erfgoed, de visie op het afgestemde depotbeleid en de invulling van de regierol voorgesteld. Het museumconsulentschap, het behoud en beheerconsulentschap, Depotwijzer (gewijzigd naar 'Erfgoedwijzer') en het uitleenmateriaal werden onder de hoede van FARO geplaatst. Het traject voor de continuering van de erfgoeddatabanken en het consulentschap daarvoor, werden in een eerste fase gecontinueerd binnen het Departement Cultuur, Jeugd en Media. Vlaanderen gaf de opdracht aan meemoo om verder werk te maken van een nieuw centraal

erfgoedbeheersysteem. Vanaf 2024 staat meemoo in voor het beheer van de huidige erfgoeddatabanken Erfgoedplus en Erfgoedinzicht, en werkt het toe naar een nieuw systeem.

6.3. Federale overheid

Tot slot heeft ook de federale overheid een aantal bevoegdheden met belangrijke weerslag op de cultureelerfgoedsector, zoals de socio-economische positie van de cultuurwerkers en de vernieuwde federale bewakingswet.

De federale overheid is zelf beheerder van bijzonder belangrijke collecties en cultureelerfgoedorganisaties. De Vlaamse overheid is niet bevoegd voor die instellingen. Voor Vlaamse organisaties zijn dat wel erg relevante partners om mee samen te werken.

Een aantal van de grootste collectiebeherende organisaties zijn ‘federale wetenschappelijke instellingen’:

- de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België, het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. In andere federale departementen zijn er nog relevante museale spelers (bijvoorbeeld Legermuseum bij Defensie, Train World bij NMBS).
- de Koninklijke Bibliotheek beheert een omvangrijke collectie en staat ook in voor de deponeringsplicht. Daarbij moet een exemplaar van alle in België verschenen boeken, en van Belgische auteurs die in het buitenland publiceren, neergelegd worden.
- het Rijksarchief.

Het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK) is een belangrijke federale onderzoeksinstituting die belast is met de documentatie, studie en conservatie-restauratie van het cultureel erfgoed van ons land. Het KIK is een partner voor vele organisaties in de sector, alsook voor het departement. De expertise en het interdisciplinair spitsonderzoek naar materialen en technieken en naar producten en methodes voor conservatie-restauratie van het KIK staan (tegen betaling) ten dienste van het hele veld.

7. CULTUURBREED BELEID EN ANDERE BELEIDSDOMEINEN

Deze omgevingsanalyse focust op het in beeld brengen van cultureel erfgoed, cultureelerfgoedwerking en het cultureelerfgoedbeleid. Het Vlaamse cultureelerfgoedbeleid staat echter niet op zichzelf maar is ingebed in een breder cultuurbeleid en raakt aan verschillende andere beleidsdomeinen.

Binnen het brede cultuurbeleid bestaan verschillende instrumenten en beleidsontwikkelingen die relevant zijn voor het versterken van de cultureelerfgoedwerking en cultureelerfgoedactoren.

Daarnaast is er een duidelijke samenhang met andere beleidsdomeinen. Cultureel erfgoed en de cultureelerfgoedsector dragen bij tot het realiseren van beleidsdoelstellingen binnen verwante domeinen zoals Toerisme, Onderwijs, Bestuurszaken, Onroerend Erfgoed, Welzijn, Digitaal Vlaanderen en Internationaal Vlaanderen. Omgekeerd hebben regelgeving en beleid deze domeinen ook een impact op cultureel erfgoed en de sector.

Een uitgebreid overzicht en analyse van alle instrumenten binnen het cultuurbrede beleid en uit andere beleidsdomeinen valt buiten het bestek van deze omgevingsanalyse.

De [Analyse Uitdagingen Cultureel Erfgoed](#) gaat wel expliciet in op de belangrijkste uitdagingen die zich stellen in relatie tot het cultuurbrede beleid en andere beleidsdomeinen.

Meer weten?

Strategische visienota | Departement Cultuur, Jeugd & Media

Vragen?

wouter.brauns@vlaanderen.be

katrijn.vankerchove@vlaanderen.be

kristof.vandenbulcke@vlaanderen.be

Colofon

Deze publicatie van het Departement Cultuur, Jeugd en Media kadert in het traject van de Strategische Visienota Cultureel Erfgoed (2026).

Auteur en uitgever

Departement Cultuur, Jeugd en Media
Simon Bolivarlaan 17, 1000 Brussel

Redactie

Team Cultureel Erfgoed – Kristof Vanden Bulcke

Einderedactie

Team Cultureel Erfgoed – Leen Van Wezemaal

Uitgave

April 2026

Depotnummer

D/2026/3241/122